GŁOS POMORSKI

Nr. 229 — Rok 3. (GAZETA POMORSKA) **Numer pojedyńczy 3000 mk.**

Prenumerata miejscowa: Przy odbiorze w ekspedycji i w agenturach miejscowych miesięcznie **70.000** mk., przedpłata na poczcie z odnoszeniem do domu miesiecznie **73.730** mk. — pod opaską w Polsce i do Gdańska 75.500 mk., do Niemiec 100.000 mk. polskich lub ich wartość walutowa, do Francji 5,— frc., do Anglji 0,8 shilling, do Stanów Zjednoczonych 35 cents. W razie nieprzewidzianych wypadków jak strejki, przeszkody techniczne itd. prenumeratorzy nie mają prawa żądania niedostarczonych numerów, lub zwrotu prenumeraty. — Rękopisów nadesłanych nie zwraca się.

Rachunek bieżący: Bank Powiatowy, Grudziądz, Bank Związku Sp. Zarobk. Danziger Priwat Aktienbank Gdańsk i Grudziądz. — P. K. K. P. Grudziądz. — Kontó czekowe Gdańsk nr. 2980. Konto pocztowe: Kasa Oszczędności Oddział w Poznaniu nr. 201 193. Miejsce płatności wykonania: Grudziądz

Ogłoszenia z Polski: Wiersz wysokości milimetra **w dziale ogłoszeniowym** na stronie 8-łamowej 2000 mk., **w dziale reklamowym** na stronie i 3-łamowej przed tekstem 12.000 mk., wśród tekstu 8000, za tekstem 6000 mk., dla W. M. Gdańska obowiązują te same ceny, dla **Niemiec** dochodzi 50% nadwyżki, dla reszty zagranicy 200% nadwyżki, płatne w markach polskich lub ich wartości walutowej. Za tłómaczenia oblicza się 20% nadwyżki. — **Rachunki** są natychmiast płatne, w razie zwłoki dłuższej niż 72 godzin stosować będziemy ceny bieżące, skreślając wszelkie rabaty. — **Administracja nie przejmuje** odpowiedzialność za termin umieszczenia ogłoszenia.

Dyrektor przyjmuje od godz. 10-tej do 11-tej przed południem
Redaktor Naczelny przyjmuje od godz 11-tej do 12-tej w południe

Redakcja i Administracja Groblowa 27/29. | **Grudziądz,** niedziela, dnia 7-go października 1923. | Telefon nr. **50** i **51.**

Skład nowego gabinetu Stresemanna.

BERLIN, 5. 10. (Pat.) Telegraphcn Comp. donosi: Nowy gabinet ma skład następujący: Sprawy zagr., kanclerz Stresemann, reichswehra i sprawy wewn. dr. Gessler, rolnictwo i aprowizacja, prezydent izby rolniczej prowincji brandenburgskiej von Appel, finanse i gospodarstwo, dotychczasowy minister aprowizacji dr. Luther, min. pracy, dr. Braun, min. dla obsadzonych terytorjów, dr. Fuchs. Obsadzenie teki ministerstwa sprawiedliwości nie jest jeszcze ustalone. Nowy gabinet przedstawi się jutro w piątek reichstagowi.

Los drugiego gabinetu Stresemanna opłakany.

Wiedeń, 5. 10. (Pat.) „Neue Freie Presse" donosi z Berlina: W kołach politycznych uważają drugi gabinet Stresemanna za nietrwały. Dotychczasowa lista ministrów wzbudziła ogólne rozczarowanie.

Wiedeń, 5. 10. (Pat.) „Neue Freie Presse" donosi z Berlina, że wśród kół prawicowcyh ujawnia się skłonność wyzyskania sytuacji wywołanj przesileniem rządowem **dla dokonania próby przewrotu. O dkilku dni agitatorzy prawicowi próbują przygotować grunt wśród reichswehry dla podbarzenia żołnierzy.**

Ogłoszenie republiki nadreńskiej nastąpi w jesieni.

Haga, 5. 10. (Pat.) Korespondent dziennika „Telegraaf" donosi z Düsseldorfu, że szef separatystów nadreńskich Matthes oświadczył w wywiadzie, iż ogłoszenie republiki nadreńskiej nastąpi w jesieni, w razie potrzeby drogą rewolucji. Republika zdaniem Matthesa liczyć będzie około 15 miljonów mieszkańców.

Nowy ustrój Turcji.

Angora, 5. 10. (Pat.) **Według brzmienia projektu nowej konstytucji, Turcja będzie republiką z prezydentem na czele. Zgromadzenie narodowe mić będzie jedynie władzę ustawodawczą, władza wykonawcza zaś należeć będzie do gabinetu. Funkcje senatu pełnić będzie rada stanu, złożona z członków mianowanych przez prezydenta republiki.**

Lwów przeciwko strajkowi pracowników państwowych.

Lwów, 5. 10. (Pat.) Międzymiastowy Komitet pracowników państwoych w woj. lwowskiem wzywa kolegów do niesolidarzowania się z uchwałą pracowników państw., powziętą w Warszawie w dn. 21 września rb., wzywającą do strajku. —

Mimo wszystko — kończy odezwa — mając na względzie przedewszystkiem dobro Ojczyzny — apelujemy tym razem do wypróbowanych patrjotycznych uczuć pracowników państw., by powstrzymali się narazie z wykonaniem powyższej uchwały.

Decyzja Konferencji Rady Ambasadorów w sprawie Kłajpedy.

Warszawa 5. X. (PAT). Sekretarjat generalny konferencji Rady Ambasadorów przesłał do wiadomości rządu polskiego decyzję, powziętą przez Radę w dniu 25 września r. b.

Rada Ambasadorów po wyszczególnieniu całego szeregu motywów, skłaniających ją do zajęcia stanowiska w sprawie Kłajpedy a mianowicie, że **rząd litewski pomimo protestów rządów sojuszniczych nie przestaje wkraczać w dziedzinę administracji terytorjum Kłajpedy,** a to wbrew prawom i tytułom prawnym mocarstw sprzymierzonych w warunkach, naruszających autonomję tego terytorjum; i że **rząd litewski nie pozwala w dalszym ciągu portowi kłajpedzkiemu stać się naturalnem ujściem sąsiednich terytorjów polskich,** zważywszy, że te fakty wytwarzają sytuację, która może wpłynąć ujemnie na stosunki międzynarodowe **a przez to zagrażać pokojowi** i dobremu porozumieniu pomiędzy państwami, od których zależy utrzymanie pokoju; zważywszy na tekst art. 11 paktu Ligi Narodów—Rada Ambasadorów zwraca uwagę Rady Ligi Narodów na sytuację wytworzoną przez stanowisko rządu litewskiego.

* * *

W związku z tą sprawą Poincare wysłał do przedstawiciela rządu francuskiego w Kłajpedzie polecenie porozumienia się z przedstawicielami państw sprzymierzonych w sprawie poczynienia wspólnych kroków w sprawie kłajpedzkiej. — W liście Poincarego, działającego w imieniu Rady Ambasadorów zaznaczono, że sprawę Kłajpedy zostanie przekazane Lidze Narodów i że niedopuszczalne są jakiekolwiek zmiany w zasadniczych artykułach umowy.

Kanał spławny Warszawa—Toruń—Warta.

Warszawa, 5. 10 (PAT) Ministerstwo Robót Publicznych opracowuje obecnie projekt kanału spławnego, prowadzącego z zagłębia węglowego prowadzącego do Wisły pod Toruniem. Kanał ów będzie miał połączenie z Warszawą i Wartą.

Gen. Giardino zniósł granicę celną między Rjeką a Włochami.

RZYM, 4. 10. (Pat.) Dzienniki donoszą, że generał Giardino zniesie granicę celną pomiędzy Rjeką a Włochami.

Giełda pieniężna

z dnia 6 października

Złoty polski	50.800
Marka niemiecka	0.0008
Dolary Stanów Zjedn.	485.000
Franki francuskie	28.700
„ belgijskie	24 000
„ szwajcarskie	86.750
Fund szterling ang.	2.207.000
Liry włoskie	21.750
Guldeny holenders	190.600
Korony szweckikie	128.700
Korony duńskie	85 600
Korony norwezkie	76 450
Korony czeskie	14.300

Ryzykanci.

Grudziądz, 6 października.

W całej polityce niemieckiej, obserwowanej po zawarciu traktatu wersalskiego, odczuwać się daje tylko jeden ton — nuta ryzykanctwa, awantur bez oglądania się na następstwa.

Łeb stugłowej hydry niemieckiej nie jest ucięty, lecz odrasta i podnosi głowe, grożac światu nowemi komplikacjami. —

Narazie są to strachy na wróble. — Dopóki rękę na pulsie odszkodowań i dopóki czujnym wzrokiem patrzy genjalny Poincare, nie należy się obawiać jakichkolwiek poważniejszych wypadków w najbliższej dobie. —

Mimo to w Niemczech fermentuje, coś w głębi tej krzyżackiej psychiki nurtuje. —

W przebiegu wypadków, rozgrywających się w Niemczech, zaobserwować można dominującą rolę Bawarji, gdzie zawolennicy orjentacji prawicowej caraz silniej i mocniej stają na nogach i **dążą do restauracji monarchizmu w Niemczech.**

Zwolennicy tej orjentacji na prawo — nie uwzględniają tego, że rząd prawicowy oznaczałby ciężki konflikt z Francją, ponieważ rząd taki ogłosiłby niezwłocznie zniesienie zobowiązań traktatu wersalskiego. Ba! w kołach radykalno-prawicowych stawiane jest nawet zupełnie jawnie żądanie wojny z Francją, lubo nikt tu nie rozumie, w jaki sposób rozbrojone Niemcy mogą prowadzić wojnę z najsilniejszą potęgą wojskową na świecie. Zwolennicy orjentacji na prawo nie uwzględniają również tego, że wyparcie socjalistów z rzadu i usiłowanie rządzenia przeciw robotnikom wywołałoby niebezpieczeństwo wojny domowej. Zdaje się, że w pewnych kołach stronnictw prawicowych dyktatura prawicowa uważana jest za środek cudowny, który zaradzi wszystkim biedom Niemiec, dokąd zaś ten pogląd zaprowadzi — tego przewidzieć dziś niepodobna.

Tymczasem, jak wiemy, zaprowadza do rozwiązania paramentu. Żywioły nacjonalistyczne będą miały przynajmniej na razie, pełną swobodę ruchu.

Czy i w jakim zakresie będą mogły z niej skorzystać w polityce wewnętrznej, tego nie podejmujemy się oceniać. Ale wydaje się pewnem, że w polityce zagranicznej Rzeszy nastaje okres awanturniczy. Wiadomo bowim dobrze, co oznacza to zwycięstwo Monachjum. Bawarja była od początku duszą walki z Francją i Belgią i tam organizował się głównie ruch, zmierzający do wywołania nowych powikłań w Europie.

Ludondorff, Ruprecht, Hittler, Kahr — oto porte-parole Bawarji. Zaledwie kilka dni temu p. Knilling, prezes ministrów bawarskich, oświadczył, że uważa traktat wersalski za zerwany przez Francję, a więc nieobowiązujący, nieistniejacy.

Mówinno wprawdzie, że Bawarja skorzysta z pierwszej sposobności, aby ogłosić się królestwem, zerwać wiezy z Rzeszą i pracować dla cesarskiej przyszłości Wittelsbachów, ale należałoby to wszystko jeszcze sprawdzić. Faktem jest przecież, że istnieją w Bawarii poważne żywioły, obawiające się ruchu separatystycznego i pragnące zachować dotychczasowe formy jedności Rzeszy. One to zapewne wywarły główny wpływ na ostatni rozwój rzeczy w Berlinie.

W Niemczech więc lada chwila może się zacząć okres awanturniczej polityki wewnętrznej, a może i zewnętrznej — **Rozpacz jednak jest złym doradcą.** —

Jak opozycja peowiacka szpiegowała gen. Szeptyckiego?

Grudziądz, 6 października.

Onegdaj odbyło się w Warszawie posiedzenie sejmowej Komisji wojskowej, na którem minister wojny gen. Szeptycki rozprawił się gruntownie z lewicą, piętnując z humorem nieodpowiedzialny konspiracyjny romantyzm żandarmski (peowiackie biuro szpiegowskie).

Przemówienie to ujął „Kurjer Warsz." następująco:

„Ale oto zabiera głos Minister Spraw Wojskowych. Mówi z nadzwyczajnym spokojem i punkt po punkcie wykazuje całą nicość zarzutów lewicowych.

Z jego słów bije moc świetnego fachowca i kochającego swój kraj ponad wszystko obywatela.

Czuje się, że na czele wojskowości polskiej stoi człowiek mocny, świadomy swych celów, daleki od wszelkiego partyjnictwa, zmierzający konsekwentnie do uzdrowienia stosunków wojskowych i postawienia armji na stopie europejskiej.

Zarządzone przez niego przesunięcia w armji były wywołane potrzebą zmniejszenia sztabów i odesłania młodszych oficerów do oddziałów, które cierpiały chronicznie na brak oficerów.

A potem jenerał Szeptycki zaczął bawić się jak kot z myszą, opozycją peowiacką, opowiadając z humorem jakie to stosunki panowały w defensywie warszawskiej, która zamiast szpiegować wrogów ojczyzny, szpiegowała Polaków z innych ugrupowań politycznych i nawet jego osobiście. Przyszedł raz do niego kapitan Bratkowski i ostrzegł go z uśmiechem, że źle chowa swoje listy.

— Jakto? — zapytał jenerał.

— Ano — odpowiedział. Bratkowski — ma pan w szafie paczkę listów. W dziewiątym od góry znajduje się ustęp, który już przepisany jest w aktach defensywy.

I zacytował mu urywek listu. Powróciwszy do domu, jenerał Szeptycki stwierdził, że informacja Bratkowskiego była ścisła.

W tem miejscu przerwał poseł Miedziński pytaniem:

— Z czyjego rozkazu szpiegowano pana?

— Nie ciągnij mnie pan za język! — brzmiała odpowiedź ministra.

Konsternacja opozycji po mowie Szeptyckiego była bardzo wielka.

Zjazd pow. Chrześc. Dem. pow. świeckiego

Laskowice, 5 października.

W niedzielę ubiegłą zwołano w Świeciu konferencję powiatową Chrześc. Dem. na powiat świecki w Laskowicach. —

Zebranie zagaił sekr. Chrześc. Z. Z. p. Nowak. — Na przewodniczącego obrano p. Kowalskiego, poczem głos zabrał p. poseł Nowicki. — Sekretarzował p. Płotkowski z Tlenia. —

Mówca w barwnych i jasnych słowach zobrazował kierunek ideologiczny stronnictwa i jego rozwój, — jak również stosunek partji do żywotnych zagadnień państwowych i o tych ciężkich zadaniach, jakie stronnictwo wzięło na siebie do spełnienia.

W ostatnich czasach Chrześc. Dem. wysunęła cały szereg spraw, które bez względu na wszystko w najbliższych czasach przeprowadzone być muszą.

Obowiązkiem naszym jest, skupiać się dookoła tej organizacji, która niejednokrotnie okazała, że potrafi bronić szerokie warstwy pracownicze. —

W dyskusji poruszano cały szereg ważnych spraw i bolączek Pomorza, jak i całego narodu. —

Potępiono na wiecu wywrotową i zgubną działalność NPR.

P. Nowak na zebraniu złożył sprawozdanie z ruchu zarobkowego. —

W końcu przystąpiono do wyboru zarządu powiatowego, który przedstawia się jak następuje:

Majewski, Osie prezes; Kokliński, Świecie, wiceprezes; Grabski, Osie, sekretarz; Ciemnicki, Świecie, skarbnik; ławnicy: Rządkowski, Drzycim; Śmigierski, Osie; Daczkowski, Warlubie; Nikszyński, Świecie; Glaza, Stararzeka.

Po 6-godzinnych obradach zamknięto ten wzniosły Zjazd, gdzie wszyscy przyrzekli, rączo wziąć się do pracy nad rozwojem organizacji naszej.

Co powiedział minister rolnictwa prasie.

Warszawa, 4. 10. Na konferencji prasowej, odbytej w dniu 4 bm. minister rol. mówił o tegorocznych zbiorach i stosunku tych zbiorów do konsumcji krajowej. —

Minister stwierdził, że stan produkcji rolnej w roku bieżącym bez porównania jest lepszy, niż w okresie bezpośrednio po ukończeniu działań wojennych. Odłogi zmniejszyły się bardzo znacznie.

Zbiory tegoroczne

należą do wyjątkowo pomyślnych i są nawet wyższe od zbiorów przedwojennych: jedynie ziemniaki nie obrodziły tak, jak przypuszczano, jednak dosięgną stopy przedwojennej. —

Minister stwierdza wzrost konsumcji, co świadczy o dobrobycie kraju. —

W roku bieżącym konsumcja będzie wyższa. —

Jęczmień i owies w roku bieżącym dadzą nadwyżkę. Na ogół produkcja przewyższa konsumcję. —

Wzrastanie cen zboża w powolnym i nieproporcjonalnym stosunku do innych produktów w miesiącu sierpniu i wrześniu tłomaczy się tem, że rolnicy rzucili dużo zboża na rynek w celu zdobycia **środków pieniężnych** na żniwa i na podatki. — **Zboże nasze w ciągu pierwszych ośmiu miesięcy rb. było o jakie 40 proc. tańsze od cen zagranicznych.** W życiu rolnika, jaskrawo rysuje się dysproporcja cen produktów rolniczych i produktów przemysłowych.

Obecnie ceny artykułów rolniczych uległy zwyżce. Jest to w moiem przekonaniu tylko objaw przejściowy wywołany tem, że obecnie erolnicy są zajęci zasiewami i sprzątem. Po ukończeniu jednak tych robót obawiam się, że zagrażać nam zacznie zniżka cen zboża, że mogą one spaść poniżej poziomu opłacalności produkcji rolniczej.

Na Śląsku niemieckim tęsknią za... Polską.

Głód i nędza zmieniła „hurrapatrjotyzm" niemiecki.

(Korespondencja „Głosu Pomorskiego.")

Bytom, 4 października.

W usposobieniu części ludności Śląska niemieckiego dokonał się wielce charakterystyczny zwrot.

Żywioły, które podczas plebiscytu głosowały przeciw Polsce, kierując się troską o dobrobyt materjalny, widzą teraz, że propaganda niemiecka wywiodła je w pole.

Istotnie, stan materjalny ludności po stronie polskiej jest o niebo całe lepszy, niż w okręgach, które przypadły Niemcom i w których katastrofalny spadek marki wytworzył położenie rozpaczliwe.

Na tle zawrotnej drożyzny wybuchły niedawno rozruchy głodowe w Bytomiu, tłumione przez policję niemiecką z właściwą jej brutalnością. Podczas tych rozruchów, tu i ówdzie wywieszano chorągiewki o **barwach narodowych polskich** z napisem:

„Gebt uns Brot
Oder Fahne weiss-roth!"

(„Dajcie nam chleba, albo wywiesimy chorągiew biało-czerwoną" tj. przejdziemy do Polski).

Wielką również popularnością na Śląsku niemieckim cieszy się refren, powtarzany po całym kraju:

„Goldenes Polen
Komm uns holen!"

co znaczy:

„Złota Polsko, przyjdź tu po nas!"

Niedawni zajadli „orgeszowcy", którzy jeszcze w roku zeszłym wypędzili patrjotów polskich z ich siedzib, **każąc ich wśród klątw i razów wynosić się na „polską stronę",** ażeby tam „z głodu zdychać", — obecnie mają podobno bardzo rzadkie miny. Przekonali się bowiem, że „wygnańcom" dzieje się bowiem nieźle na „polskiej stronie", gdy zachwalana niemiecka gospodarka doprowadziła kraj do **ruiny i nędzy.**

Jak w fantastycznej drożyźnianej baśni.

(Telefonem od naszego korespondenta

Gdańsk, dn. 6 paźdz.

Rozpędowym trybem toczy się w Gdańsku koło drożyźniane., Operują tu takiemi cyframi, jakich przeciętnie używają astronomowie do określenia odległości ziemi już nie od księżyca, lecz od słońca. Ceny skaczą nie z dnia na dzień ale co godzina, to drożyźniana nowina,

Poniżej podane cyfry ilustruą życie w Gdańsku. **1 października:** Śniadanie składające się z herbaty, 2 jaj kosztowało 52 miljony, golenie 15 milj., obiad — zupa„ jedno mięso 152 milj., 30 papierosów — 49 mil. **5 października:** śniadanie takeie same jak w dniu 1 pazdz. kosztowało już 152 milj. — obrzydliwy obiad — 360 milj, widokówka 4 mil. paczka papierosów 20 sztuk 90 milj. „Gaz. Gdańska" — 4 milj., pisma berlińskie — 6 milj. ilustrowane do 36 mil, rozmowa telefoniczna w mieście w poniedziałek kosztowała 4 mil., — dziś już 5 mil

Kurs dolara dziś o godz. 10 rano wynosił 520 mil. mk, niem. w żądaniu 540 mil. Pod koniec giełdy kurs dolara podskoczył do 670 mil.

Urzędowy kurs marki polskiej wynosił 112.000

Naogół życie w Gdańsku o 120 proc. jest droższe niż w Polsce .

Robotnik portowy zarabia dziennie pół miljarda marek i mimo to wegetuje.

W kawiarniach i restauracjach pustki.

Z ostatniej chwili.

Minister spr. wewn. Kiernik do urzędników.

Warszawa, 5. 10. (Pat.) Minister spraw wewn. dr. Kiernik wystosował do wszystkich urzędników, podległych jego resortowi następujący okólnik:

„W ostatnim czasie przejawiają się wśród pewnych odłamów pracowników państwowych tendencje dla poparcia swoich postulatów ekonomicznych zapomocą strajku. Nie wierzę, aby pracownicy państwowi dali się pociągnąć takim hasłom. **Dezyderaty pracowników państwowych spotykały się zawsze z należnem zrozumieniem rządu, którego życzliwość w stosunku do kwestji urzędniczej jest niewątpliwa i który podejmuje nieustanne wysiłki ku zabezpieczeniu bytu pracowników państwowyck** i możliwemu uwzględnieniu słusznych ich postulatów. Rząd świadom jest że obecne uposażenie pracowników państwowych nie we wszystkiem odpowiada stosunkom drożyźnianym. **Uregulowanie jednak tego uposażenia nie może odbywać się ponad możnośc finansową skarbu państwa.**

Żywię pełne zaufanie, że wśród pracowników Min. Spraw Wewn. i urzędów podległych niema takich, którzyby chcieli **wejść na drogę nielegalną** i którzyby nie zdawaliby sobie sprawy ze **szkodliwych następstw tej drogi dla przyszłości państwa.** Zaznaczam jeduak z naciskiem, że o ile znalazłyby się takie jednostki, w żadnym wypadku **przekroczeń tego rodzaju tolerować nie będę i zastosuję do nich wszystkich rygor przepisów prawnych.** Nie wątpię, że każdy pracownik jako prawy obywatel odrodzonej ojczyzny **odepchnie przeciwpaństwowe podżegania** i spełniać będzie nadal sumiennie swe obowiązki, stawiając na pierwszy plan ideał państwa i uznając jako drogę poprawy swego bytu wyłącznie drogę środków legalnych.

(—) Kiernik.

Podobny okólnik wystosowali do urzędników podległych sobie resortów wszyscy ministorwie.

„Baltische Presse" omawiając zabiegi Gdańska w kierunku zaprowadzenia własnej waluty stwierdza, że zamiar ten jest ponad siły, gdyż zostaje wprowadzonym w życie w chwili niesłychanie krytycznej, kiedy całe gdańskie życie gospodarcze znalazło się w zupełnym rozkładzie.

*

Dekret ministra Reichswehry, mocą którego zarządzono zawieszenie w dziennikach Hittlera „Völkischer Beobachter" wskutek sprzeciwu bawarskiego generalnego komisarza nie został wprowadzony w życie.

*

W środę, 3-go października odbyło się pierwsze po feriach letnich posiedzenie sejmu śląskiego. Przyjęto w trzeciem czytaniu ustawę w sprawie zmiany ordynacji gmin miejskich i wiejskich.

*

Większość studentów na Uniw. litewskich stanowią słuchacze z czteroklasowem wykształceniem lub ze świadectwem rosyjskich seminarjów nauczycielskich. Wśród studentów jest spora liczba nierozumiejących zupełnie po litewsku.

*

Delegacja handlowa włoska w Moskwie oficjalnie zaprosiła sowiety do wzięcia udziału w międzynarodowej wystawie artystycznej, która odbędzie się w Wenecji w roku 1924-tym.

*

Aresztowany został tutaj prezes zarządu Banku Przemysłowego Krasnoszczekow za korzystanie ze środków oddziału gospodarczego Banku dla swoich osobistych celów.

*

Gość amerykański wyraził zdziwienie, że niemal wszystkie banki w Polsce przeważną część swych kapitałów lokują w akcjach przemysłowych, i uważa ten objaw za niezdrowy.

1-go października odbywa się w Londynie konferencja premjerów dominiów Wielkiej Brytanji.

*

Robotnicy portowi w Gdańsku przerwali strajk. —

*

Robotnicy gdańscy nie będą przyjmowali czeków przemysłowych, jako zapłatę za pracę.

*

Profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego dr. N. Kozłowski w Pradze czeskiej będzie wykładał o polskiej, francuskiej i angielskiej filozofji.

*

2-go października odbyło się na wydziale rolniczo-leśnym uniwersytetu poznańskiego otwarcie 1 - rocznego kursu ogrodnictwa.

*

Bolszewicki komisarjat do spraw zagranicznych wysłał do rządu japońskiego protest przeciwko niedopuszczeniu okrętów sowieckich z żywnością do Jokohamy..

* * *

Prasa rosyjska zapewnia Niemcy o szerokiem poparciu Sowietów, gdyby chodziło o wywołanie rewolucji międzynarodowej.

*

Jakie pensje pobierają nauczyciele szkół średnich?

Grudziądz, 6 października.

Z kół nauczycielskich otrzymujemy tabelę płac nauczycieli szkół średnich w dniu 1 paźdz., którą podajemy w celu poinformowania szerokiego ogółu Czytelników, o sytuowaniu pracowników państwowych.

Pogłoski o poborach urzędniczych, sięgających norm przedwojennych, nie są oparte na prawdzie. —

Czerwona armja w cyfrach.

Bolszewja liczy 600 tysięcy ludzi stałego żołnierza — Sowiety organizują armję. — Broń niemiecka dla Sowietów.

Grudziądz, 6 października.

Sprawozdawca wojskowy „Le Temps" generał de Locroix, zamieścił w jednym z ostatnich numerów tego pisma artykuł o stanie i organizacji dzisiejszej armji sowieckiej.

Czerwona armja, która **w roku 1922 liczyła 800 tysięcy żołnierzy,** ma być w r. b. zredukowana ze względów oszczędnościowych do 600 tysięcy. Dawna organizacja — podział armji na 18 korpusów i 54 dywizyj — ma być zachowana.

Do 600 tys. armji czynnej dodać trzeba **150 tysięcy wojsk specjalnych** do wyłącznej dyspozycji zarządu politycznego państwa sowietów. Tego rodzaju

wojsko specjalne

jest rekrutowane ze szczególną starannością i składa się z dwóch kategorji: wewnętrznej i granic zachodnich.

Pierwsza licząca 100 tysięcy służy do walki ze szpiegostwem, bandytyzmem i kontr-rewolucią, druga strzeże granic oraz ma służyć do ewentualnej akcji w krajach sąsiednich.

Generał Lacroix zwraca uwagę na fakt, że od chwili zawarcia

sojuszu z Niemcami,

Rosja sowiecka weszła, pod względem swej organizacji wojskowej na nową drogę.

Dawniej armje południa i wschodu posiadały organizację specjalną i bardzo zmienne jednostki bojowe, dzisiaj zauważyć się daje dążenie do ujednostajnienia organizacji w taki sposób, żeby można było przerzucać na jakąkolwiek bądź granicę w kierunku Odesy, Kijowa, Moskwy, bądź Petersburga, oddziały wojska zupełnie przygotowane do działania na wypadek wojny europejskiej.

Trocki niejednokrotnie oświadcza, że rewolucja sowiecka pragnie mieć na usługi swej polityki armję zdyscyplinowaną wyćwiczoną i obytą ze środkami technicznymi i metodami współczesnemi. W tem wszystkiem liczą sowiety na pomoc Niemiec, a dzisiaj Trocki nie szczędzi wysiłków,by dopiąć celu.

Przystępując do redukcji armji czynnej, pomyślano o podniesieniu jej wartości. Zwrócono uwagę na przygotowanie młodzieży do służby wojennej, dokonano spisu

roczników mobilizacyjnych,

zwiększono dyscyplinę, wydano wreszcie prawo o służbie czynnej dla rozmaitych rodzajów broni.

Dzisiaj żołnierz czerwonej armji jest obowiązany **służyć półtora roku w piechocie i artylerji polowej, dwa** lata i pół w kawalerji, artylerji konnej i saperach; trzy lata i pół w lotnictwie i innych oddziałach technicznych, cztery lata i pół w marynarce. Tak to demokratycznie wygląda organizacja armji na usługach rewolucji sowieckiej.

Jak zaś również demokratycznie Niemcy dopomagają sowietom w ich wysiłkach, mających na względzie armję, o tem dowiadujemy się ze źródeł niemieckich.

Tak np. ostatnio „Berliner Tageblatt" donosi, że komisja sojusznicza kontroli wojennej ma się zwrócić do rządu Rzeszy z przedstawieniami z powodu

wykrycia broni

w składach organizowanych przez komunistów.

Zamiar komisji międzysojuszniczej wywołany został notatką umieszczona w „Vorwaerts'ie", podług której broń tę komuniści przeznaczali dla sowietów. Tym zaś niejednokrotnie już udawało się dokonać znacznych zakupów amunicji w Niemczech, które w ten sposób **gwałciły** i pod tym względem **traktat Wersalski,** zabraniający im sprzedaży broni za granicę.

Czerwone niebezpieczeństwo u wrót Polski.

Mobilizacja armji bolszewickiej na pograniczu Polski.

Lwów, 4 października.

Do Lwowa przyszły z nad granicy sowieckiej ściśle autentyczne wiadomości o odbywających się w ostatnich czasach **znacznych zmianach w dyzlokacji sił czerwonej armji na pograniczu polskim.** Wedle tych wiadomości równocześnie odbywa się **zgromadzenie świeżych sił armji sowieckiej całego zachodniego pogranicza rosyjskiego.**

Siły te dochodzą obecnie do 15 dywyzyj piech., oraz znacznych formacyj kawaleryjskich. Wzmocnienia załóg pogranicznych dokonano częściowo drogą tranzlokacji wojskowych oddziałów z Syberji i Kaukazu.

Rząd swiecki ogłosił w tych dniach uchwałę o natychmiastowem zapoczątkowaniu zakrojonych na wielką skale **robót około odbudowy zniszczonej przez Japończyków twierdzy Władywostoku. Rosja zdecydowana jest wybudować tam pierwszorzędną twierdzę,** która ma stać się ośrodkiem oraz główną podstawą potęgi rosyjskiej na brzegach Oceanu Spokojnego.

Swego czasu podawalimy za PAT.'em **(Polską Agencja Telegraficzną)** uchwały Senatu w sprawie uposażenia funkcjonarjuszy państwowych i wojska. Według urzędowego brzmienia uchwały pensje urzędnicze miały być dostosowane do wzrostu drożyzny i osiągnąć normę przedwojenną. —

Jak wiadomo, uchwała jest uchwałą, a zycie — zyciem. Aby opinja ogółu zorjentowała się w głodowych pensjach pracowników państwowych, załączamy poniżej tabelę poborów, jaka nam nadsyła Koło Tow. Naucz. Szkół Wyższych za październik. Zaokrąglenia liczbowe są w granicach dopuszczalnych raz z nadmiarem, drugi raz z niedomiarem tak, że usterki w obliczenach są minimalne. (Red.)

Stopnie służbowe	Pobory w mkp.	dolarach	koronach austrjack.	markach niemieck.
Woźny	3.254.600	9	45	36
VIII (samotny) .	3.131.000	8,9	44,5	36
VIII (z rodziną)	4.072.000	11,6	58	46
VII (samotny) .	4.186.990	12	60	48
VII (średn. rodz.)	4.793.460	13,7	69	55
VII (liczna rodz.)	4.950.288	14	71	57
VI (samotny). .	5.548.084	15,8	79	63
VI (średnia rodz.)	5.889.463	16,8	84	67
VI (liczna rodz.)	6.549.849	18,7	94	75
VI .. „	6.894.979	19,7	99	79

Nauczycielstwo szkół powszechnych i wydziałowych złożyło dziś w Redakcji „Głosu Pomorskiego" na odbudowę Teatru 6 miljonów mk., a 1.800.000 mk. na budowę Kościoła w Tarpnie.

Ze sportu.

„Goplana" — „Olimpia"

„Goplana Inowrocławska przyjeżdża w niedzielę 7 bm. do Grudziądza celem rozegrania zawodów w piłkę nożną z pierwszą drużyną tutejszego tow. spor. „Olimpja". Mecz rozpocznie się o godz. 2-30 po poł. na boisku w koszarach Wł. Jagiełły.

Kultura pruska w świetle faktów.

Grudziądz, 6 października.

Na łamach „Kurjera Poznańskiego" czytamy:

Według mniemania niedoszłych zdobywców świata a niegdyś ciemięzców dzielnic zachodnich naszej Rzeczypospolitej cała kultura umysłowa i materjalna tych ziem jest dziełem niemieckiem; nas Polaków ze stanu dzikości podnieśli na europejski poziom cywilizacji i wyświadczyli nam niezliczone dobrodziejstwa, za co my im odpłacamy c z a r n ą niewdzięcznością.

Podobną interpretację polityki polskiej Bismarcka i Bülowa, pruskich praw językowych, osadniczych i wywłaszczenia, przyjął widocznie także haski trybunał, orzekając, że **naszych kresów zachodnich nie należy odniemczać.** My jednakowoż pozostaniemy nadal **„niewdzięcznymi"**, a że mamy trafniejsze zapatrywania na „dobrodziejstwa" niemieckie, niechaj poświadczy Międzynarodowemu Trybunałowi w Hadze następujący dokument w tłomaczeniu:

Ostrów, 5 sierpnia 1898.

Zarząd
Król. Inspekcji Ruchu.

Jakkolwiek jesteś Pan Niemcem a i żona Pańska włada doskonale językiem niemieckim, postawiłeś Pan u władzy miarodajnej wniosek, aby Pański syn Antoni, uczeń trzeciej klasy katolickiej szkoły ludowej, pobierał naukę religji w języku polskim oraz uczestniczył w objętej programem szkolnym nauce czytania i pisania polskiego.

Pozatem przyznał Pan, że dzieci Jego rozmawiają w domu tylko po polsku.

Takie zachowanie się świadczy o usposobieniu, które dyskwalifikuje Pana do służby w charakterze funkcjonarjusza i nie pozwala na użycie Pana jako pomocniczego przetokowego w służbie Zarządu Pruskiej Kolei Państwowej. Zatem został Pan skreślony z listy kandydatów na hamulczych.

Niniejszem wymawiam Panu służbę pomocniczego hamulczego; kierownika torowego pana Grigulla w Jarocinie zawezwałem, aby po upływie terminu wypowiedzenia użył Pana ewentualnie jako robotnika przy torze, o ileby Pan sobie tego życzył.

Z p. Flender.

Do
pomocniczego hamulczego
Michała Ratkego
w Jarocinie.

Czytane!
Hermann, kierownik stacji.
Jarocin, 5. 8. 1898.

Z powyższego widać chyba dostatecznie, **do czego prowadziły nas dobrodziejstwa niemieckie.**

Akcja sowiecka na polu lotnictwa.

Grudziądz, 1 października.

W Polsce mało kto wie jeszcze o tem, że sowiety pośród swych rozlicznych aktualnych wysiłków, poświęcają bardzo wiele uwagi i starań flocie powietrznej.

Przyczyny tej akcji jest zrozumienie, że armja sowiecka, operująca na olbrzymich obszarach, pozbawionych dogodnych dróg komunikacyjnych, niezdolna jest do działań na większą skalę. Tę niedomoge spodziewają się

wojskowe sfery sowieckie

usunąć w drodze stworzenia i zoragnizowania licznej i sprawnej floty powietrznej. W związku z tym planem przybyło z początkiem lutego br. z Petersburga do Kijowa 8-miu inżynierów niemieckich z niejakim prof. Koppem na czele. Równocześnie z nimi sprowadzono znaczną ilość składowych części do wyrobu latawców.

W jednej z fabryk kijowskich przystąpiono już do budowy

aeroplanów różnych typów,

oraz samochodów pancernych systemu inż. **Nowikowa Podobną fabrykę założono również w Jekatarynosławiu.**

Rozwój lotnictwa w Rosji postąpił już tak daleko, że zdołano uruchomić cały szereg pasażerskich linji powietrznych, projektowane zaś jest zorganizowanie

ruchu lotniczego

z temi państwami, z któremi sowiety zawarły odpowiednie konwencje.

Latawce, liczne bardzo latawce i gazy wszelkiego rodzaju i wszelkiej tak obronnei, jak zaczepnei mocy, oto problemy które przed nami stoją w całej swej ważności, i domagają się realizacji.

Z zadowoleniem powitać więc należy przejawiające się coraz silniej **i u nas zainteresowanie lotnictwem,** którego wyrazem jest ostatnio powstanie Ligi obrony powietrznej państwa.

Z dziedziny wiedzy i nauki.

Czy Mars jest zamieszkały?

Według teorji amerykańskiego Flammerion'a prof. C. Sliphera, kierownika „Lovel Obserwatory", na Marsie niezawodnie istnieje życie.

Tragiczny koniec polskiej wyprawy naukowej do Brazylji.

Dnia 5 kwietnia br. otrzymał konsul polski w Kurytybie p. Zbigniew Miszke depeszę od p. Prewota z Foz do Iguassu że 80 km na północ od jednego z największych wodospadów na świecie Saltos de Santa Maria, prawdopodobnie na brzegu rzeki Parany, wśród dzikiej puszczy, **zmarł** wyczerpany żółtą febra kierownik polskiej wyprawy naukowej **Tadeusz Chrostowski.** Jednocześnie depesza wzmiankuje, że towarzysz zmarłego p. Tadeusz Jaczewski, podobnie jak służba ciężko zaniemógł.

Po otrzymaniu depeszy, konsulat polski natychmiast poczynił odpowiednie starania,

aby odszukać wyprawę,

przyjść jej z materjalną pomocą, a przedewszystkiem zabezpieczyć wspaniałe i nadzwyczaj rzadkie zbiory przyrodnicze, zbierane prawie w ciągu całego roku.

Wiadomość ta wstrząsnęła polonją brazylijską do głębi. Tutejsza prasa polska, jak również brazylijska, zamieszczając wspomnienia pośmiertne, oddaje hołd śp. Tadeuszowi Chrostowskiemu, który zginął jako bohater na polu nauki.

Śp. T. Chrostowski wyszedł z nas. Przed wojną kilka lat mieszkał w Paranie, gdzie był nauczycielem ludowym w polskich szkółkach w Vera Guarany i Antonio Olyntho. Był człowiekiem spokojnym, uchodził nawet za odludka, oddając się poza pracą w szkole jedynie badaniom ciekawej przyrody brazylijskiej.

Pierwsze strzały, rozpoczynające wojnę światową,

powołały go do ojczyzny,

aby stanąć w szeregach wojowników o jej wolność. Przyroda brazylijska, jej puszcze dziewicze, kryjące tyle tajemnic, ciągnęły go jednak do siebie.

Z końcem r. 1921 zorganizował w Warszawie **polską ekspedycję naukową,** która wzięła sobie za cel zbadanie naukowe nieznanych zupełnie zachodnich przestrzeni Parany, a zarazem wzbogacenie muzeów warszawskich okazami fauny i flory brazylijskiej. W szeregach wyprawy oprócz śp. Chrostowskiego stanęło dwóch innych nauczycieli — p. Tadeusz Jaczewski i Stanisław Borecki, który przed wojną uczył również w polskich szkołach w Paranie.

Bez niczyjego prawie poparcia finansowego, przejęci jedynie młodzieńczym zapałem i chęcią przysporzenia sławy imieniu polskiemu,

wyruszyli nasi podróżnicy

w marcu 1922 r. z Marechal Malley w kierunku gór Serra do Esperanca (góry Nadziei).

Z początkiem sierpnia 1922 r. wyprawa stanęła w Rio Ubasinho, miejscowości leżącej przy ujściu rzeki Ivahi, jakie 60 km. na północ od Thereziny. **Tutaj kończy się świat najprymitywniejszej cywilizacji, a rozpoczyna się dziewicza,** prawie bezludna puszcza, gdyż z wyjątkiem niewielu koczujących Indjan-Botokudów niema żadnych mieszkańców.

Wyprawa postanowiła puścić się wodami nieznanej rzeki Ivahi, nadzwyczaj niebezpiecznej, najeżonej gęsto kataraktami. Należało się przygotować należycie

do dalszej podróży

i dlatego wyprawa zatrzymała się na dłuższy czas w domku, należącym do spółki handlowej **Pogorzelski i Skowron.** Przedewszystkiem trzeba było przygotować zapasy żywności, gdyż same ryby i mięso upolowanej zwierzyny nie wystarczają, oraz zabezpieczyć je przed wpływem nadzwyczaj wilgotnego klimatu.

Jednocześnie zabrano się do dłubania pierog, t. j. specjalnego typu łodzi, t. zw. „canoas". Najwięcej trudności przedstawiało jednak angażowanie niezbędnej do wyprawy ilości ludzi, którzy nie chcieli narażać swego życia na niepewnych wodach Ivahi. Z Indjan-Coroados, najlepszych znawców rzeki, nie udało się niestety zwerbować nikogo, z powodu strachu przed tępiącą ich strasznie malarją. Należy dodać, że wskutek rozpowszechnionego wśród nich pijaństwa stali się bardzo mało odporni na wszelkie choroby.

Ekspedycja znalazła się jeszcze w trudniejszem położeniu, gdy w dniu 29 sierpnia

p. Stanisław Borecki

Na poparcie swej hipotezy podał Slipher wszystkie wypowiedziane już poglądy z małym dodatkiem własnych spostrzeżeń, dla ścisłości jednak powtórzymy za „Revue Astronomique" i tamte.

Badacz Marsa twierdzi więc, że planeta posiada atmosferę, wichry burzę, wodę podobnie panującą jak na ziemi.

Obserwacje radjometrem własnej konstrukcji przekonały prof. Sliphera, że zasób energji cieplnej Marsa jest daleko większy od ziemsk. a może nawet ze wszystkich planet w układzie słonecznym. Slipher stwierdza to samo, co powiedział prof. Lowell, mianowicie, że temperatura na Marsie nawet w najzimniejszej porze roku nie spada poniżej 10 stopni C.

Na mocy stwierdzonych warunków atmosferycznych i energetycznych prof. S. jest bardzo bliski twierdzenia, że Mars jest zamieszkany przez twory żyjące, obojętnie jakiego rzędu i cech, dość, że istnieją. Jakkolwiek jest, mimo hipotez, twierdzeń, różnorodnych teleskopów gigantycznych nie wyszliśmy dotychczas poza zerową linję poznania życia organicznego na ciałach niebieskich.

Z dnia.

Flirciki z wiatrakami.

— Panie szanowny, jakże tam z teatrem, płyną składki? —

— Et! (znamienny ruch ręką).

— Co takiego?

— Głupstwo!

— No powiedzżesz pan nareszcie.

— Co tu dużo gadać. Jak tak będzie, to zbudujemy zaledwie karawan, na którym przewozić będziemy niedopadki dobrych chęci, pięknych słówek.... i słomianego ognia.

— Panie coś konkretnego. Faktów, dowodów.

— Tutaj jest lista ofiarodawców: Urzędnik X 200 000. pan J. wielki hurtownik, operujący foljami 250 000. — „Naplewaty".

— — — — — — — —

Bal japoński! Eheu! Kwitnący okiść wiśni, barwne kimona, tort pomidorowy z — sosem tańtującego animuszu. Ślicznie. Prawda. Panie że tu bosko; tak w swojem „milieu".

— Prawda.

— — — — — — — —

— Tyle zła, tyle nędzy, bezduszności —

Panie trzeba sięgać do gruntu — chcesz poznać powody, idź na dramat, prawda tylko dramat filmowy „Męczennica miłości".

— — — — — — — —

— Prawda, jak uroczo wygląda sala Hotelu Warszawskiego — mówiła mi milutka dziewczynka ze szkółki „Kochanej cioci".

— Och, jak tu pięknie — wzdychała — dziewicza panienka na japońskim balu.

— Tak — te szyldy, co stroją wkwieciste barwy lakierniczej farby — te wszystkie nierozwinięte rysy nieprzyzwoitych much — wreszcie te paskudne krzesełka, przypominające barwą rynsztokowe, koryta. — O! to takie śliczne....

Biedna Japonja.

Wyniki moskiewskiej wyprawy arktycznej.

Do Moskwy powróciła po trzech latach studjów i badań, naukowa ekspedycja z północnych krańców Rosji. Przyrodnicy i inżynierowie, którzy w jej skład wchodzili, poczynili odkrycia, niezwykłej wagi na olbrzymich przestrzeniach u wybrzeży morza Białego, od Archangielska aż do ujścia Onegi. Zbadano też, po raz pierwszy dokładnie półwysep Kola i ekspedycja przywiozła pierwszą dokładną mapę tego półwyspu. Ważne bardzo zdobycze poczyniła ekspedycja na polu geologicznem — powiadają, że odkryła kilka nowych, nieznanych dotąd minerałów, tak, że sprawozdania urzędowego tej wyprawy oczekuje z wielką niecierpliwością świat naukowy. Cenne są też bardzo materjały o faunie i florze morza Białego, jakie uczeni przywieźli i — przemysłowców zaś interesuje projekt rządu w związku z ową ekspedycją. Nosi się bowiem rząd sowietów z myślą wybudowaniat kolosalnych fabryk konserw rybnych na brzegach morza Białego, niezwykle bogatego w ryby i ekspedycji tej polecił zbadać warunki na miejscu.

Poezje.

* * *

Upić się życiem — stać się życia echem —
Nic i o niczem nie zamyślać zgoła,
Stać się na akord rzuconym uśmiechem
I nieść radość wszędzie dokoła.

Trzeba iść w słońce i śpiewać „cantonne",
W zmierzch wspomnień smugą ozłocić swą dusze
A w koło siebie rozesłać zasłonę
Iluzji, co tętnem ożywi Ci głuszę.

— — — — — — — —

Że cię przeznaczeń nie doszło wezwanie,
Że przeszło obok, coś, co jest nieznane. —
Sto słońc w tem sercu spali się, sto wstanie,
— — Tak —
wtenczas życie będzie dobrze grane.

Zg.

Z wieczoru koncertowego na rzecz Odbudowy Teatru.

Sympatyczny wieczór wokalno-muzyczny i raut, urządzony staraniem urzędników skarbowych, ściągnął wczoraj do sali „Tivoli" doborową publiczność, która pośpieszyła na apel, dokumentując tym swe uczucia społeczne i zrozumienie potrzeby wzniesienia nowego gmachu sztuki. —

Koncert, aczkolwiek wypełniony jedynie siłami amatorskiemi, daleko wybiegł ponad przeciętny poziom i wypadł wedle intencji aranżerów wieczoru, ku ogólnemu zadowoleniu zebranej publiczności, oklaskującej poszczególne numery programu. —

Koncert poprzedziło krótkie słowo wstępne p. rad. Rozborskiego, poczem wystąpił chór pod batutą p. Szrajera, wykonując „Hasło" Szopskiego, „Dumkę" Surzyńskiego z brawurą i dużą kulturą śpiewaczą.

Również na specjalne podkreślenie zasługuje zespół orkiestralny, który pod pracowitym i sumiennym kierownictwem p. Słowikowskiego, dobrze się zasłużył wtym wieczorze, powodując salwę oklasków. — Z przyjemnością notujemy ogromny postęp tego inteligentnego zespołu. —

Przy dyskretnym i koncertowym, w dosłownem rozumieniu, akompanjamencie p. dr. Frendla śpiewała p. J. Macakowa i mimo niedyspozycji, wywołanej przejściową chorobą, rozwinęła bogactwo swego sopranowego głosu. —

Deklamacje artystów teatru w wykonaniu p. Konarskiego, A. Kaszyna, M. Odrowążówne, E. Stryckiego, W. Norwidówny i Kosteckiej uzupełniły poważną i z wielkim smakiem przeprowadzoną całość koncertową, a rzeczy wesołe p. Ilcewicza wniosły pierwiastek szczerego humoru. —

Na zakończenie zespół amatorski odegrał komedjo-operę p. t. „Zawalenie się wieży." —

Po przedstawieniu rozpoczął się raut, na którym bawiono się ochoczo do późna w nocy.

Na uznanie zasługuje „Bractwo Strzeleckie", które w całym składzie wystąpiło na tym wieczorze i objęło rolę gospodarzy zabawy. —

I tak do odbudowy Teatru, dzięki pracy ofiarnych jednostek, wniesiono jedną wielką cegłę. — (S.)

To i owo.

Dnia 5 bm. rozpoczną się rozprawy sądowe w sądzie dla spraw lichwiarskich przeciwko kilkudziesięciu kupcom, oskarżonym przez Kom. Rządu o uprawianie lichwy. Rozprawy potrwają dwa dni.

* * *

Za przykładem konsula Rzpltej Polskiej w Kurytybie p. Miszke koloniści polscy w Paranie zakupują coraz więcej cegiełek na odbudowę Wawelu. Obecnie ilość cegiełek zakupionych przez kolonję polską wynosi 33 sztuk.

* * *

Wychodźtwo ludności żydowskiej z Polski do Kanady wzmaga się stale; w roku zeszłym wyemigrowało 3175 osób. Ludność żydowska masowo przyjmuje obywatelstwo krajowe. Cały przemysł krawiecki i drobny handel znajduje się w rękach żydowskich.

* * *

Minister spraw wojsk. gen. Szeptycki wydał rozporządzenie, ażeby w czasie marszu żołnierze śpiewali tylko polskie pieśni. W koszarach, poza służbą i w czasie odpoczynku dozwolone jest śpiewanie również pieśni niepolskich. Polecone jest natomiast zwrócenie uwagi na tekst pieśni.

* * *

W Paryżu wybuchł strajk modystek. Powodem jest złe wynagrodzenie. Modystka pracująca do 7 lat w swym zawodzie zarabiała tylko 337 franków, to znaczy 112 franków przedwojennych. Ministerstwo robót publicznych wmieszało się w ten konflikt i ma nadzieję go uśmierzyć.

* * *

W całej Europie zorganizowano „tydzień chmur", dla sfotografowania nieba między 24 a 30 września. Chodzi tu o fotografję całości chmur nie o chmury izolowane, Praca ta będzie dziełem cierpliwości i potrwa kilka miesięcy, Narodowy instytut meteorologiczny we Francji rozdziela nagrody od 100 do 500 franków za najwięcej charakterystyczne fotografje.

* * *

Rzeczpospolita Polska posiada według ostatniego zestawienia urzędowego 69 placówek zagranicznych.

Z miejskiego śmietnika.

Matka.

W trzeciorzędnej kawiarni ruch, gwar, awantury — bo trzeba wiedzieć ci, kochany Czytelniku, że przeciętny grudziądzanin w okresie „Szumienia" najlepiej bawi się tam, gdzie w stałem niebezpieczeństwie pozostają jego zęby, nos itp. części nieruchomości.

Przy stolikach siedzą panie, paniusie, mamulki — jednem słowem ludzie kategorji, którą Rosjanin nie bez racji mianuje „Swołocz."

Ludzie się bawią. Muzyka gra. Jazzband o tyle fałszywy, że rzadko kiedy uchwycić można melodję — jęczy wszystkiemi obtłuczonemi butelkami.

W kącie obchodzi się „z obywatelską brawurą" zakaz prohibitacyjny.

— Brawo!

Pan X., znany, szanowany ojciec, dzieciom wlał 30 kieliszków. — Rekord!

— 30 kieliszków! — mój Boże, wzdycha panna Julka, dzieciątko miłe i frywolne — jaki on mężny.

W tej chwili Pan X prosi Julkę do tańca.

— Maruszka, m—a—a—a ruszka — wydziera się tłum, a para nadobna tańczy wśród ciemnego zupełnie przedsionka, prowadzącego do intymnego zakątka fizjologicznych potrzeb.

Pan X. bierze Julkę do stolika.

— Na! chlii! — (tu następuje zaklęcie.)

Wtem do lokalu wchodzi biedna, drobna kobiecina. Oczy jej lękliwie błądzą po wyzywających pozach kobiet — a serce tłucze się zalęknione.

Wreszcie oczy zna: zły to, czego zdały się szukać.

— Julka!! — wybiega ze ściśnionych ust matki.

A taki bezmiar smutku wieje z tego głosu, że mimowolny dreszcz wstrząsa całym tym piekłem, tą „Gehenną" życia.

Sala patrzy, jak się Julka zachowa wobec rozwartych ramion matczynych.

Zaparte oddechy. Sala milczy . . .

Zwolna ujmuje kobieta ramię córki.

— Niech! — zrywa się dziewczyna — ja ciebie nie znam, idź precz!

— Co? — Kobieta nie wierzy uszom.

Publiczka budzi się tymczasem z chwilowego odrętwienia.

— Chodź! — Kobieta przypada do Julki i chce ją wyrwać przemocą.

Lecz tu zbudził się z uśpienia śmietnik.

Wyrwano kobiecie córkę, a ją samą wyrzucono na ulicę.

— Brawo! — Pan X. funduje wszystkim „czystą".

— Muzyka „Shimmy."

— — — — — — — —

Czyż można coś nadto dodać do tego obrazka? Sam chyba mówi za siebie. Czas by już wreszcie był, aby te kałuże błota i zgnilizny — przestały nam demoralizować i deprawować młodzież.

A więc wypowiedzmy bezwzględną walkę „tanzbudom." Zg.

---

wskutek choroby wycofał się, przyjmując posadę polskiego nauczyciela w Apukaranie. Ostatecznie w listopadzie ub. r. ekspedycja przygotowana była do dalszej drogi. Do obsługi zgodzono czterech ludzi, t. zw. „canoeiros", a na dokładnie wykonanych łodziach, zdolnych pomieścić 1000 kg. ciężaru, złożono przeszło 40 zalutowanych blaszanek żywności, broń amunicję, namiot i skrzynie z przyrządami do preparowania i przechowywania zbiorów.

Wyruszono z pod wodospadu Salto do Uba i dnia 15-go stycznia wyprawa dotarła szczęśliwie do rzeki Parany. Podróż była jednak nadzwyczaj ciężka, wymagająca olbrzymiej ostrożności, aby nie osiąść na mieliźnie lub nie rozbić się w przepaści wodospadu. Najgroźniejszy wodospad

Salto de Ariranha

przebyto również szczęśliwie przy pomocy osiadłych tam jeszcze ludzi. Musiano jednak cały ładunek łodzi, podobnie jak i same łodzie, przenosić na plecach na przestrzeni przeszło kilometra. Odtąd już wszechwładnie panuje malarja.

Miljardy moskitów rozmaitej wielkości cięły w nocy podróżników bezlitośnie, za dnia zaś olbrzymie ilości owadów z rodziny pszczołowatych trapiły ich, włażąc im do nosa, ust, uszu. Słońce bije prostopadle w głowy, termometr w cieni wskazuje 35 stopni C., a tymczasem nieraz całe dnie a nawet tygodnie musieli

brnąć po wodzie,

bądź to przeciągając łodzie przez mielizny, bądź też powstrzymując je, by silny prąd nie porwał pierog i nie rozbił ich o sterczące skały.

Od wodospadu Ariranha, w ciągu przeszło 7-tygodniowej podróży nie spotkała ekspedycja żadnych ludzi. Dopiero nad rzeką Paraną, przy ujściu rzeki Rio de Veado, ujrzano Indjan-Cayunas, łowiących na wędkę ryby. Ten brak wszelkiego życia ludzkiego dotkliwie dawał się ekspedycji we znaki, gdyż nie można było w razie potrzeby zaangażować robotników lub zasięgnąć informacyj, odnoszących się do terenu, przez który podróżowali.

Okazało się bowiem, że przedstawienie rzeki Ivahi na mapie stanu Parany, wydanej przez

Emanuela Ferreira Correlo

nie jest zgodne z rzeczywistością. Prawdopodobnie rysowano ją na podstawie opowiadań, a nie pomiarów. Wodospadów naprawdę jest znacznie więcej, zakręty rzek znaczone są niedokładnie, ujścia rzek pobocznych w rzeczywistości wpadają w innych miejscach, aniżeli mapa wskazuje. Sprostowanie tych błędów i zdjęcie poprawne brzegu rzeki Ivahi przez naszą ekspedycję ma olbrzymie znaczenie dla Parany i rozwoju cywilizacji w tych zwłaszcza dzikich dosłownie stronach.

Dnia 16 stycznia br. wyprawa po przebyciu rzeki Ivahi zatrzymała się na odpoczynek w Porto Chavier da Silva. Tutaj ludzie z Ubasinho, przyjęci do obsługi łodzi, pożegnali wyprawę i powrócili drogą lądową do miejsca swego zamieszkania. Korzystając z tej okazji, przesyła śp. T. Chrostowski swoje ostatnie korespondencje, adresowane do konsulatu i redakcyj pism polskich oraz skrzynie ze zbiorami, które doszły już podobno do Ponta Grossa.

Ma w nich być bogaty zbiór małż z rzeki Ubasinho i kilkanaście gatunków

bardzo rzadkich ptaków,

nie spotykanych w innych stronach Parany, nadto okazy rzadkich ssaków, płazów i gadów oraz olbrzymią wprost ilość owadów. Z listami również nadeszła mapa poprawionej rzeki Ivahi.

Cała wyprawa obliczona była na dwa lata. Punktem kulminacyjnym miało być miasteczko Foz do Iguassu, niedaleko ujścia rzeki o tej samej nazwie, gdy tymczasem 80 kg. od tej miejscowości, ostatni członkowie wyprawy zachorowali. Tadeusz Chrosto ski zmarł, p. Jaczewskiego ciężko chorego, odwieziono do Guarapuawy na kurację.

Śmierć śp. Chrostowskiego przynosi nauce niebywałe straty, kładąc kres jednocześnie polskiej ekspedycji naukowej do Brazylji. Mogiłą uczonego polskiego wśród

dzikich puszcz dziewiczych

Ameryki Południowej, na granicy Brazylji, Paragwaju i Argentyny po wieki jednak świadczyć będzie, że w pochodzie cywilizacyjnym, tu na dalekim południowym zachodzie Polacy w pierwszym kroczyli szeregu.

Cześć Pamięci naszego Kolegi!

Kurytyba, w kwietnia 1923 r. („Przegl. Sab.").

Odbudowa teatru w Grudziądu.

Grudziądz, 6 października.

Piękna myśl podjęta przez komitet Odbudiwy Teatru, celem bezzwłocznego przystąpienia do odbudowy — w pewnej części naszego społeczeństwa **intensywnie** nurtuje — i przeobieka się w realny kształt,

I to najmilej nas uderza a zarazem zastanawia, że właśnie o ile płyną składki na teatr, to płyną ze sfer dzisiaj może najbardziej **upośledzonych, ze sfer urzędniczych.**

Widząc te pocieszające objawy poczucia obywatelskiego, nabieramy niezłomnego przekonania, że **teatr stanie!**

I tak grono nauczycielskie żeńskiego państwowego gimnazjum złożyło wcale pokaźną sumę, Mianowicie:

Dyr. Zassowski (w komitecie odbudowy teatru już złożył pewną sumę) 250 000, Meisnerówna Zofja 100 000, L. Mierzejewska Ludw, 200 000. Truszczyńska Wanda 100 000, Lembowska Walerja 100 000, Floch Marja 100 000, Szordykowski Hipolit 100 000, Mierzejewska Wanda 100 000, Hertzer Walerja 200 000, Reymanówna Stanisł. 100 000, Morawicka Felicja 150 000, Kisielewska Stanisł. 100 000, Kuchenbaecher Wanda 100 000, Fuhr Helena 200 000, Franz Anna 100 000 Filarska Józefa 100 000, Galczewska Eufemja 100 000, Brieske Walerja 100 000, Zumrówna Jadwiga 100 000, Mackiewiczówna Marja 100 000, Piotrowiczówna Marja 100 000 Pisarzewska St. 100 000, W. Kiejstówna 100 000, Jan Tich 75 000, G. Mielke 50 000- razem 2,925.000.

Dalej urzędnicy urzędu telegraficznego złożyli 767 000; J. K. Zdzienicki 200 000, urzędnicy Urzędu Akcyz i Monopoli w Grudz. (II rata) 660 000; w końcu urzędnicy pocztowi (Grudziądz I) ofiarowali łącznie 1,020.,000 mk.

Taki jest plon dzisiejszy składek, pokaźnie się przedstawia. Ale to jeszcze jest nic.. To są krople w morzu, które wystarczą zaledwie na zapoczątkowanie przedwstępnych prac.

Składki muszą bezustannie płynąć i to szerszem niż dotychczas korytem.

A aby to się stało samo społeczeństwo wśród siebie musi rozwinąć **szeroką agitację** na rzecz odbudowy,

Trzeba niemal że wydzierać ludziom ich grosz, trzeba inicjować imprezy, któreby niosły dochód na rzecz teatru, wreszcie kultywować trzeba bezustannie myśl odbudowy a nie dopuszczać zwątpienia

W tym wypadku każdy z nas staje się emisarjuszem wielkiej sprawy, **od czego mu się pod hańbą uchylić nie można.**

P. S. W ostatniej chwili otrzymaliśmy **listę składek** urzędników „Struga'":

PP. dyr. Kwaśniewski 1 000 000 prok. Krótki 500 000, prok. Schonebeck 500 000, Zalesińska K. 130 000, Jewasińska M. 150 000, Semenówna Z. 200 000,, Didykówna H. 100 000, Dziewoński M. 100 000, Królikiewicz S. 200 000, Pyżykowski W. 100 000, Zondek S. 250 000, Wiśniewski S. 250 000, pozostała reszta z rachunku 50 000 razem 3,500.000 mk.

* * *

Na odbudowę Teatru Miejskiego złożyli w dalszym ciągu w Administracji „Głosu Pomorskiego":

Prezes Sądu Ostrowski 500 668 mk, dyrektor Sądu Żyborski 200 000, dyrektor Sądu Łachecki 300 311 mk,, sędzia Ferens 300 000, sedzia dr. Flach 300 840 ,sędzia dr. Eichhorn 100 000, sędzia Chmielewski 500 000, asesor Sławek 712 mk aplikant Sokolnicki 8 896, aplikant dr. Kalicki 385, apl. Roszczynialski 487, apl. Buczkowski 18 8896, apl. Rosiński 510, naczelny sekretarz Derek 135, st, sekretarz Metzger 3.202, sekretarz Szczepański 1 295, podsekretarz Smoczyński 5 655 praktykant Dworaczek 7 626, rejestrator Rygielski 1 666, kancelista Szukalski 362, kanc. Miszewski 9 945, Nowicka 3 936 Paczkowska 1 857, Wdzięczkowska 5 000, Chróstowska 5 857, Majenka 5 857, Kotowski 1 033 nacz. woźny Lewandowski 863, woźny Elwert 207, naczelny sekretarz Sądu pow. Dobrzyński 1 100,, podsekretarz Frydrychowski 500 mk. razem 2.287 793 mk.

Z Düsseldorfu donoszą, że władze okupacyjne postanowiły rozbroić wszystkie niemieckie oddziały policji w Düsseldorfie, jak również w całem Zagłębiu Ruhry.

*

Bawarska partja ludowa odbyła posiedzenie frakcyjne, na którem uchwalono rezolucję wyrażającą dyktatorowi bawarskiemu zupełne zaufanie.

*

Wśród cerkwi autokofalnej ukraińskiej istnieje poważny ruch separatystyczny.

*

Robotnicy zakładów elektrycznych we Lwowie, aresztowani podczas ostatniego strajku za wybryki strajkowe zostali wypuszczeni na wolność.

*

Separatyści bawarscy dążą do obsadzenia tronu bawarskiego następcą niemieckiego tronu, Kronprinzem.

*

Wiadomości bieżące.

Kalendarz: Niedziela Marka m. Wschód słońca 6.11 **zachód 5.24 Wschód księżyca 2.11 zachód 4.17.**

Nowe banknoty w Polsce.

Po 500 tysięcy i 1 miljon marek.

Pisma warszawskie podają, że w najbliższym czasie puszczone będą w obieg banknoty na sumę 500.000 marek, jak również banknoty opiewające na miljon marek.

Ulgi kolejowe dla Zakonów.

Ministerjum kolei żelaznych przyznaje sporadycznie ulgi przejazdowe na kolejach państwowych zakonom i stowarzyszeniom religijnym.

Ostatnio zostały przyznane ulgi przejazdowe (z ustępstwem 50 proc. od ceny normalnej) następującym zakonom: 1. siostrom miłosierdzia kongregacji ewangelickich (siostrom djakonistom), 2, siostrom zakonu tercjankom św. Teresy i 3. ks. misjonarzom.

Podwyżka cen za wyroby tytoniowe.

Począwszy od dnia 4 bm. podwyższony zostaje cennik detaliczny sprzedaży wyrobów tytoniowych wyprodukowanych w państwowych i prywatnych fabrykach. Podwyższa się wyroby fabryk państwowych: cygara o 25 proc. do 50 proc., papierosy o 25—30 proc., tytonie o 25 do 40 proc. Wyroby fabryk prywatnych podwyższone będą od 1 bm.: cygara o 25 proc. papierosy o 30 proc., tytonie o 30 proc.

150-lecie ustanowienia kómisji Edukacji Narodowej, i śmierci St. Konarskiego wielkiego reformatora szkolnictwa polskiego.

W połowie bieżącego miesiąca obchodzi uroczyście cała Polska setną pięćdziesiątą rocznicę zgonu ks. **Stanisława Konarskiego** i ustanowienia przesławnej, zaszczyt Polsce przynoszącej **Komisji Edukacji Narodowej.**

Również i w Grudziądzu odbędzie się w piątek, dnia 12 października br. o godz. 8 wieczorem, w auli matematyczno- przyrodniczego gimnazjum z tego powodu

Uroczysta Akademja,

którą urządza Koło Tow. Naucz. Szkół Średn. i Wyższych (T. N. S, W) w połączeniu z reprezentacją miejscowych władz i miejscowemi organizacjami kulturalno-oświatowemi i społecznemi.

Szczegóły programu Akademji będą ogłoszone później.

Dla przygotowania tego uroczystego obchodu odbyło się dnia3 października br. w auli gimnazjum klasycznego posiedzenie wyżej wymienionych organików,, na którem postanowiono urządzić uroczystą Akademję w dniu i miejscu wyżej podanym. Postanowiono również przeznaczyć cały dochód na cele oświaty powszechnej tj. na rzecz Towarzystwa Czytelni Ludowych w Grudziądzu.

Nie wątpimy, że wszyscy, którzy się interesują kulturalnem życiem Polski- zjawią się na tej Akademji, tem więcej, że dla umożliwienia wzięcia udziału w tej uroczystości jak najszerszym warstwom społeczeństwa — ustanowiono skromne wstępne, mianowicie dla młodzieży szkolnej miejsce stojace 10 000 mk. - a dla starszych miejsce siedzące 20 000 marek.

Bilety wstepu będą do nabycia w dniu Akademji u wejścia do auli gimnazjum mat..-przyrodniczego. Ze względu na piękny cel — na jaki cały dochód ma być przeznaczony, mianowicie na oświatę powszechną — której wyrazicielem jest Tow, Czyt. Lud. postanowiono także przyjmować dobrowolne naddatki.

Akademja, jaka się odbędzie dnia 12 bm. w auli mat.-przyr. gimnazjum, ma być- jak nas informują, bardzo urozmaicona, gdyż poza przemowami, chórami, deklamacjami będzie także przygrywać orkiestra wojskowa.

Kto żywi cześć dla wielkich poczynań naszej narodowej przeszłości i dla świetlanych duchów - stworzycieli naszej Polski z końca 18 wieku,, którzy przygotowali urodzajny grunt w duszach ówczesnego pokolenia, pod cudowny kwiat Konstytucji 3 maja, ten zjawi się na Akademji w piątek, dn. 12 pazdziernika br. i złoży hołd naszym wielkim mężom rzeszłości, czerpiąc zarazem z bezgranicznej ofiarności i poświęcenia na rzecz dobra publicznego tych wielkich postaci otuchę i siłę do dzisiejszych wysiłków przy ugruntowywaniu i umacnianiu naszej niepodległości.

Zgon weterana z r. 1863 na obczyźnie.

Z obczyzny dochodzi nas wiadomość, iż w Oberhausen zmarł weteran 1863 r. śp. Filip Antkowiak, urodzony w Kasznicy powiat Śmigielski, wojew. Poznańskie.

Zmarły wstąpi ljako młodzieniec do oddziałów powstańczych w roku 1863 i brał pod dowództwem francuza Jung'a i następnie Oborskiego czynny udział w bojach powstańców pod Nową Wsią i Ruszkowem Miastem. Po upadku powstania powrócił do Poznańskiego, gdzie został przez władze pruskie zaaresztowany i za udział w powstaniu na 6 miesięcy więzienia skazany.

Cześć bohaterowi, który poszedł w bój o Polskę w latach w których najcieższa niewola panowała na ziemiach polskich.

Prezydent Wojciechowski zwiedza Kresy Wschodnie.

Prezydent Rzeczypospolitej wyjeżdża 10 b. m. do województwa białostockiego. Po drodze Prezydent zatrzyma się w Ostrowie, Zamdrowie, Łomży, Sztuczynie, Grajewie, Rajgrodzie, Augustowie, Suwałkach, Sejnach i Grodnie, skad uda się do Wilna.

Uczczenie śp. Prezydenta Narutowicza.

W Paryżu pod patronatem posła Rzeczypospolitej Polskiej Zamoyskiego utworzono komitet dla uczczenia pamięci b. prezydenta Rzeczypospolitej Narutowicza. Celem komitetu jest zbieranie składek na sarkofag dla b. prezydenta, oraz na założenie bursy jego imienia. Prezesem komitetu został wybrany Władysław Mickiewicz.

Przed odsłonięciem pomnika w Baranowiczach.

Komitet obywatelski w Baranowiczach, budujący pomnik na cześć urzędników i lekarzy, ofiar walki z epidemja zwrócił się do premjera, Witosa, z prośbą o przybycie na odsłonięcie pomnika. Premjer przyjął zaproszenie i obiecał, że przyjedzie.

Konkurs na pomnik walk o niepodległość.

WWarszawie w sali Zachęty rozstrzygnięto konkurs na pomnik walk o niepodległość. Pierwszą nagrodę otrzymał prof. J. Szczepkowski, druga nie została przyznana nikomu. Trzecią nagrodę otrzymał artysta-rzeźbiarz poznański p. Lubelski.

Wystawa książki polskiej w Zamościu.

Dnia 7 bm. otwarta będzie w gmachu gimnazjum w Zamościu wystawa historyczna książki polskiej. Na wystawie będą bardzo ciekawe druki polskie z XVII i XVI wieku z bibljoteki klemensowskiej, nie mniej bogato będzie reprezentowany wiek XVIII i XIX, z szczególnem uwzględnieniem wydawnictw zamojskich. Z prywatnych zbiorów ukażą się na wystawie rękopisy i rzadkie druki. Na czele komitetu wystawy stoi p. Klukowski, znany bibljofil. Wystawa otwarta będzie do 14 bm.

Cenzura pieśni żołnierskich.

Minster spraw wojskowych, gen. Szeptycki, wydał rozporządzenie, aby w czasie marszu żołnierze śpiewali tylko polsike pieśni. W koszarach poza służbą i w czasie odpoczynku dozwolone jest śpiewać również pieśni niepolskich. Polecone jest natomiast zwrócenie uwagi na tekst pieśni.

—** **Teatr Miejski.** Dziś w sobotę wieczorem o godzinie 6 urządza dyrekcja przedstawienie dla wojska. Artyści odegrają wspaniałą polską komedję „Pana Posła" Fijałkowskiego z niezrównanym p. dyr. Hryniewiczem w roli tytułowej. Ceny miejsc od 5—20.000 mk.

W niedzielę wieczorem o godz. 8 „Bęben" Webera i Gross'a. Dyrekcja daje przedstawienie po zniżkach 50 proc. Bony ważne. W głównej roli wystąpi p. Kostecka.

W poniedziałek przedstawienia niema.

W przygotowaniu „Pan Damazy" Blizińskiego" i „Za oceanem", wodewil Zapperta.

—** **Wielka Zabawa Jesienna Stowu Kat. Młodzieży Żeńskiej** (Sodalicji dziewcząt) odbędzie się jutro w **niedzielę** o godz. 7-mej wieczorem w sali Bazaru.

Przyominając, iż cały dochód przeznaczony zostanie na cele oświatowe Stowarzyszenia, wyrażamy nadzieję, iż nietylko młodzież ale i szersze warstwy ludności wezmą udział w zabawie, która nadto obfitować będzie w różne miłe niespodzianki.

—** **W wzmiance Koła Twa Naucz. Szkół Śred, i Wyższ.** w Grudziądzu — umieszczonej w jednem z ostatnich numerów Głosu Pom. zaszła pomyłka — opuszczono mianowicie w środku następujący ustęp; „**Zapisy na kursy dokształcające odbywać się będą w dniach 8, 9 i 10 października br.** od g. 7—9 wieczorem w gimnazjum matematyczno- przyrodniczem (ul. Sienkiewicza 24).

Segregacja uczniów w dn. 11, 12 i 13 wieczorem od 7—9 w wymienionym lokalu.

Wpisowe wynosi 1 złp. Opłata za naukę wynosi miesięcznie 3 złp.

—** POSZUKIWANIE TOWARZYSZÓW NIEWOLI. Pozostający w r. 1915 w niewoli rosyjskiej, w Rosji w Kiegieczewce, połtawskiej gub. a mianowicie: Balcerzak, Kubisz, Peczyński, Skurczewski, Buława, Sypniewski, Stasiński, Marinkowski i inni poszukiwani są w celach osobistych przez Zygmunta Lesiewicza, sędziego pokoju w Wizajnach, ziemia Suwalska.

P. N. Zamieściliśmy tylko interesujący fragment nadesłanego artykułu z pominięciem niesmacznej filipiki w stronę prasy.

Za dział urzędowych informacyj PAT (Polskiej Ajencji Telegraf.) redakcja nie odpowiada.

Z Pomorza.

—** TORUŃ.(**Gościnne występy artystów warszawskich).** W „Grand Cae" przy ul. Konopnickiej występują gościnnie artyści warszawscy jak Kamińscy, Odrobiński, Masłowa i inni. Prócz tego tancerze scen rosyjskich.

—** **TORUŃ. (Powtórny wyrok śmierci).** W roku 1921 niejaki Lange w miejscowości Cegielnik zamordował sołtysa tamtejszego Beckera. Kilkanaście dni ukrywał się w okolicy aż go wykryto, lecz Lange postanowił stawić opór. W tym celu urządził sobie w stodole kryjówkę, z której strzelał do każdego zbliżającego się w celu aresztowania go urzednika. Zandarmów, usiłujących aresztować go, zranił wystrzałem z karabinu. Dopiero przy pomocy wojska zdołano go osaczyć i ubezwładnić.

Za czyny swe w roku 1921 toruński sąd okręgowy skazał go na karę śmieri i kilka lat więzienia.

Zasadzony wniósł przeciwko temu apelację. Sąd najwyższy w Warszawie uchylił wyrok i przesłał sprawę do ponownego rozpatrywania.

Ponowna rozprawa odbyła się w ubiegły poniedziałek Po przesłuchaniu świadków i obrony sąd ogłosił wyrok skazujący Langego na karę śmierci i 7½ roku więzienia.

Wyrok jest ostateczny.

(Z żeglugi wiślanej). W ub. niedzielę **holownik** motorowy „Lubecki" wraz z czterema statkami cysternowymi **wyruszył** w dalszą drogę do Warszawy. Z górnej Wisły **przypłynęło ogółem 9 tratw.**

Ile jest państw w Europie.

Mapa polityczna Europy zupełnie inaczej przedstawia się po wojnie, niż przed wojną. Niektóre państwa znikły zupełnie lub częściowo, a na ich gruzach powstały nowe lub rozszerzyły się stare.

Dokładne zapoznanie się z poniżej podanym wykazem niezmiernie przyda się przy czytaniu depesz ze świata. Równocześnie zwracamy uwagę, że po ostatniej woinie Turcji z Grecją — obszar tych państw zmienił się na korzyść Turcji w Europie.

Przegląd poszczególnych państw w Europie.

	NAZWA i FORMA RZĄDU	Km²	Ludność	Na km²	Stolica i jej ludność	KOLONJA powierzchnia	KOLONJA ludność
1	Albanja: Forma rządu nieustal.	23.000	700.000	30	Durazzo 4.200		
2	Andora: Rzeczpospolita . . .	452	5.500	12	Andorra la Vieja 600		
3	Austrja: Rzeczpospolita . . .	84.000	6,450 000	77	Wiedeń . . . 1,842.000		
4	Belgja: Królestwo	30.400	7,650.000	251	Bruksela . . . 758 000	2,420.000 km²	17,500.000 ludn.
5	W. Brytanja i Irlandja: Król.	314.430	46,600.000	148	Londyn . . . 6,727.000	36,137.000 km²	414,481.000 ludn.
6	Bułgarja: Królestwo	87.500	4,500.000	42	Sofia 150.000		
7	Czechosłowacja: Rzeczpospolita	140.600	13,500.000	96	Praga 617.000		
8	Danja: Królestwo	44.300	3,289.000	76	Kopenhaga . . 644.000	192.800 km²	104.000 ludn
9	Estonja: Rzeczpospolita . . .	47.500	1,750.000	26	Rewel 138.000		
10	Finlandja: Rzeczpospolita . .	377.000	3,500.000	9	Helsingfors . . 186.000		
11	Fiuma (Rjeka): Wolne miasto	21	65 000	3095	Fiume (Rjeka) . 55.000		
12	Francja: Rzeczpospolita . . .	551.000	38,800.000	70	Paryż 4,154.000	12,490.000 km²	54.800 000 ludn.
13	Gdańsk: Woino miasto	1.900	325.000	171	Gdańsk 194.000		
14	Grecja: Królestwo	157.000	6,100 000	39	Ateny 167.000		
15	Hiszpanja: Królestwo	505 000	20,950.000	42	Madryt 649.000	312.800 km²	650.000 ludn
16	Holandja: Królestwo	34.200	6,950.000	203	Haga 352.000	2,026 700 km²	49,500.000 ludn.
17	Jugosławja: Księstwo	255 000	11.850.000	46	Belgrad . . . 110.000		
18	Lichtenstein: Księstwo	159	11.000	70	Vaduz 1.000		
19	Litwa Rzeczpospolita	46.000	1.400.000	56	Kowno 93.000		
20	Luksemburg: W. Księstwo . .	2.586	270.000	104	Luksemburg . 20.000		
21	Łotwa: Rzeczpospolita	65.000	1,650.000	25	Ryga 182.000		
22	Monaco: Księstwo	1·5	25.000	16.667	Monaco 2.000		
23	Niemcy: Rzeczpospolita . . .	471.000	59,600 000	126	Berlin 3,801.000	(Spitzbergen	
24	Norwegja: Królestwo	323.500	2.720.000	8	Chrystjanja . 256 000	(75.000 km²	1.000 ludn.
25	**Polska: Rzeczpospolita** . .	386.273	27,160.162	**70·3**	**Warszawa** . 1,200.000		
26	Eortugalja: Rzeczpospolita .	91.000	6,450.000	70	Lizbona . . . 435.000	2,080.000 km²	8,800.000 ludn.
27	Rosja Europejska	3,935.000	65,600.000	17	Moskwa . . . 1,280.000		
Rosja (sowieckie republ.)	Ukraina	480.000	26,000.000	54	Charków . . . 258.000		
	Białoruś	200 000	7,500.000	38	Mińsk 118.000		
	Kaukaz północny . . .	290.000	7,400.000	25	Jekaterynodar 107.000		
	Armenja	125.400	2,200.000	18	Erywań . . . 34.000		
	Asserbejdżan	165.000	2,850.000	17	Baku 237.000		
	oraz Gruzja .	87.000	3,280.000	37	Tyflis 328 000		
	Razem w Europie	5.272.900	114,830.000	2·18			
	Syberja	12,393.900	9,200.000	0·75	Omsk 136.000		
	Turkiestan	3.488.500	11,250.000	3 2	Taszkient . . 272.220		
	Chiwa i Buchara . . .	270.000	2,300.000	9	Buchara . . . 80 000		
	Razem w Azji	16,162.600	22,750.000	1·4			
	Razem . .	21,435.000	137,580.000	6			
28	Rumunja: Królestwo	297.000	15,500.050	52	Bukareszt . . 346.000		
29	San-Marino: Rzeczpospolita . .	61	2.000	197	San-Marino . 1.6000		
30	Szwajcarja: Rzeczpospolita . .	41.300	3,887 000	93	Berno 104 000		
31	Szwecja: Królestwo	448.300	5,850 000	13	Stockholm . . 408 000		
32	Turcja: (Cesarstwo) w Europie	1.800	1,050.000	583	Konstantynopol 1,200.000		
	w Azji	567 000	10,500.000	18			
	Razem	569 000	11,550.000	20			
33	Węgry: Królestwo	88 000	7,500.000	252	Budapeszt . . 1,240.000		
34	Włochy: Królestwo	311.000	37,650.000		Rzym . . . 591.000	1,643. 000 km²	1 550.000 ludn

Większe państwa nieeuropejskie.

	NAZWA	Z kolonjami km²	Z kolonjami ludność	Z kolonjami na km²	Bez kolonji km²	Bez kolonji ludność	Bez kolonji na km²
1	Chiny	11,139.000	351 000.000	32	6,242.000	347,000 000	55
2	Stany Zjednoczone Ameryki . . .	9,714.700	118, 80.000	12	9,386.000	106,070 000	11
3	Japonja	667.700	77,976.000	75	382.000	55,961.000	146·1
4	Brazylja	8,497.540	30,554.000	3 6	8,497.540	30,554.000	3
5	Meksyk	1,940.000	15,750.000	8	1,940.000	15,750 000	8
6	Egipt	935.400	13,170.050	14	935.400	13,170.000	14

Poza przybyciem jednego statku flotyli wiślanej marynarki woj. żeglugi w tych dniach na Wiśle nie było.

(Pożar w okolicy). W nocy na środę dnia 3 bm. wybuchł pożar w zabudowaniach gospodarza Chojnackiego Hieronima. Z zabudowań pozostał tylko dom mieszkalny. Straty olbrzymie.

—** **LUBAWA. (Bandytyzm wśród młodzieży).** W ub. tygodniu kilku młodzieńców, przeważnie uczniów rzemieślniczych z Lubawy, dokonało bandyckiego napadu na domostwo wdowy Suchockiej w Sampławie na wybudowaniu. Młodociani bandyci nietylko że zrabowali kilka centnarów owoców, ale poturbowali p. Suchocką tak dotkliwie, że zagraża jej niebezpieczeństwo utraty oka. Wypadek ten oburzył całą okolicę.

Bandytów ujęła policja i oddała w ręce sprawiedliwości, mimo, że chcieli oni złożyć wdowie Suchockiej odszkodowanie w wysokości 1000 (!) marek.

—** **KARTUZY. (Uroczystość w sierocińcu).** Przed kilku dniami dzieci ze sierocińca w Kartuzach w liczbie 26 przyjęte zostały do pierwszej Komunji św. Dzieci te są sierotami z czasów wojny i to przeważnie z byłej Kongresówki i Małopolski. Niektóre dzieci dla braku dowodów chrztu św. zostały ochrzcone. Wszystkie dzieci były pięknie ubrane. W czasie Mszy św. przed Komunją św. przemówił do dzieci bardzo pięknie ks. wikary Lehmann.

—** **PUCK. (Pożar lotniska).** Onegdaj wybuchł wielki pożar w drewnianym hangarze lotnictwa morskiego w Pucku skutkiem nieostrożnego obchodzenia się z benzyną. W kilka minut pożar ogarnął cały hangar, w którym mieściły się magazyny, kilka samochodów i różne maszyny.

Dzięki energicznej straży pożarnej m. Pucka zdołano stłumić pożar nad częścią hangaru, w której znajdował się basen z 5000 litrami benzyny. W płomieniach zginęły 2 samochody, 1 motocykl, część maszyn, wielka ilość opon samochodowych i mała ilość benzyny.

* * *

—** **INOWROCŁAW. (Śmierć przy pracy.)** Onegdaj spadł z dachu domu przy ul. Toruńskiej 46-letni dekarz Jan Wojan. Śmierć nastąpiła na miejscu. Zwłoki przewieziono do szpitala. Przyczyny należy szukać w nieostrożności zabitego, który podobno nie był trzeźwy.

Z całego świata.

—** **Krwawe starcia pod Wiedniem.** Prasa niemiecka donosi, iż w pobliżu Korneuburg przyszło do krwawego starcia pomiędzy narodowymi socjalistami a socjalistami demokratami. Podczas strzelaniny zabity został jeden robotnik a dwuch odniosło ciężkie rany.

—** **Męczennik nauki.** M. Blackhall, docent laboratorjum na oddziale radjologicznym szpitala londyńskiego, pracujący tamże od roku 1910, musiał się poddać wtych dniach amputacji obu rąk.

—** **Numerus clausus w Rumunji.** Do rumuńskiego premjera Bratianu zgłosiła się ostatnimi dniami większa delegacja chłopska i zażądała wprowadzenia numerus clausus na uniwersytetach oraz domagała się, aby w klinikach żydowscy akademicy poddawali sekcji tylko zwłoki żydowskie.

—** **Z życia Polaków w Paranie.** Poza działalnością artystyczną, którą w Paranie rozwija żona konsula polskiego p. Miszke w Kurytybie zaznajamiając Brazylję z muzyką narodową polską, zrobiono pewne kroki w dziedzinie prasowej. Ukazało się pierwsze ilustrowane czasopismo polskie „Świat Parański". Nr. 1 tego pisma zawiera artykuły: „Rocznica cudu nad Wisłą"; „Trzeci Maj w roku 1923", „Polska w literaturze brazylijskiej"; „Nauczyciel i szkoła"; „Nauka o zdrowiu"; „Z gospodarstwa kolonisty" i inne.

Rozmaitości.

× **Parasole do wynajęcia.** W Brukseli wprowadzono w życie praktyczną inowajcę. Każdy Belgijczyk za niewielką roczną opłatą może należeć do towarzystwa, które w restauracjach i w kawiarniach utrzymuje składownie parasoli, dla użytku swych abonentów.

Kiedy deszcz pada, udaje się abonent do najbliższej składowni, gdzie na podstawie legitymacji wydają parasol. Gdy parasol jest mu już niepotrzebnym — odnosi go do najbliższej składowni i odbiera z powrotem swą legitymację. Wobec drożyzny parasoli — tego rodzaju urządzenie cieszy się ogromnem powodzeniem.

× **Robaczki przyrządem oświetlającym.** Bajką prawie wydaje się żeby stworzenie żyjące mogło służyć za lampę, a jednak wśród krajowców w Brazylji są one powszechnie w użyciu. Schwyciwszy kilkanaście świetlików, zwanych w Brazylji „coculas", krajowcy umieszczają je pod kloszem szklanym a światło bijące od owadów, tak silnie promieniuje przez szkło że wystarcza zupełnie do wykonania najniezbędniejszej pracy. Podróżni opowiadają nawet, że taki świetlik, posadzony na książce oświetla dany ustęp tak dobrze, iż można go z łatwością przeczytać. Brazyljanki noszą świetliki jako ozdobę, przymocowując owady w znacznej ilości do sukni, wpinając je do włosów; elegantki zdobią nimi nawet pantofelki. Świetlik brazylijski ma 1 i pół c. długości, jest barwy ciemnobronzowej i posiada zdolność promieniowania czerwonem i zielonem światłem naprzemian.

× **Ścisk na ulicach Nowego Jorku.** Liczba samochodów prywatnych i dorożek samochodowych dosięgła w Nowym Jorku tak olbrzymich rozmiarów, że stało się już prawie niemożliwością krążenie po głównych ulicach tego miasta.

„Na niektórych ulicach — powiada sędzia B. House — można śmiało przejść z jednej strony na drugą po dachach samochodów oczekujących na sygnał policjanta, zanim ruszą z miejsca".

Szef policji nowojorskiej przewiduje nawet konieczność uchwalenia prawa, ograniczającego liczbę smochodów w Nowym Jorku, w przeciwnym bowiem razie ruch na ulicach nowojorskich będzie wprost uniemożliwiony.

Cedula urzędowa giełdy pieniężnej w Poznaniu.

Poznań, dnia 5 października 1923 r.

Akcje bankowe:

Bank Kwilecki, Potocki i Ska I—VIII em.	23000
Bank Przemysłowców I em.	30000
Bank Zw. Spółek Zarob. I—X em.	50000
Pozn. Bank Ziemian I—V em	7000—8000

Akcje przemysłowe:

Barcikowski R. I—IV em.	—
Brzeski — Auto I—III em.	—
Cegielski H. I—IX em.	35000—37500
Centrala Skór I—V em. ex kup.	65000—100000
Fabr. Mebli i Obróbka Drzewa Swarzędz I—II em.	14000—15000
Hartwig C. I—V em.	10000—12000
Hurtownia Drogeryjna I—III em.	—
Herzfeld i Victorius I—II em.	190000—200000
Iskra I—III em.	—
Lubań, fabr. przetworów ziemn. I—IV em.	1500000—1550000
Dr. Roman May I—IV em.	900000—950000
Młynotwórnia I—V em.	75000
Papiernia Bydgoszcz I—IV em.	23000
Płótno I—II em.	40000—50000
Pneumatyk I—III em.	8000—9000—8000
Pozn. Spółka Drzewna I—VI em.	80000—85000—80000
„Unja" (dawniej Ventzki) I—III em.	240000
Wisła, Bydgoszcz I—II em.	300000—350000
Wytwórnia Chemiczna I—IV em.	12000—15000
Zjedn. Browary Grodziskie I—III em.	70000

Tendencja: niejednolita.

Giełda warszawska

z dnia 5 października 1923.

Akcje (w tysiącach marek polskich)

Bank Dyskontowy	1800—2000
Bank dla Handlu i Przemysłu	450—455
Bank Przem. Lwowski	185—170—175
Bank Zjedn. Ziem. Pol.	225
Wileński Pryw.	—
Bank Handlowy	900—925
Bank Kredyt. w Warszawie	90—100
Bank Zachodni	1200
Pozn. Bank Zw. Sp. Zarob	575—600
Kijewski	870—800—827
Wildt	260—290—240
Częstocice	95000—12500—11000
Michałów (po 50)	—
Tow. Fabr. Cukr.	3150—4000—3500
" " " (drobne)	—
Kop. Węgla . . (50 szt.) . . 2700—2350 . (grube)	2300—2575
" " " (drobne)	3300—2550—2600
Firley	190—230
Łazy	100—80—85
Drzewny Prz. i Hand.	95—90—92½
Cegieski	280—220—245
Lilpop Rau (100 szt.) 290—240—250 . . . drobne	330—280
Modrzejów	2700—2425—2525
Ostrow. Zakł 4000—4100—3500 . . . . . . (V em.)	—
Starachowice	1450—1250
Ursus	325—425
Rudzki i S-ka (po 100) 1700—1350—1500 (50)	1650—1450—1500
Rohn. Zieliński	275—550—425
Pocisk	250—350
Parowóz	225—185—190
Zieleniewski	3500—3750
Zyrardów	82500—100000—93000
Borkowski	285—225—240
Jabłkowscy	75—58—70
Polska Nafta	150—180—165
Nobel	575—600—590
Lenartowicz, Rylski i Ska	—
Siła i Swiatło	400—370—380
Fryd. Puls	200—170—185
Czersk	—
Fitzner i Gemper	2050—2300—2100
Gosławice	950—800—850
Norblin po 100 szt.	500—525—500
" po 50 szt.	540—525
" drobne	570—610—590
Spirytus	1200—1000—1050
Spiess i Syn	575—600—590
Zach. T. dla Handlu i Przemysłu	—
Pol. Tow. Elektr.	255—285
Chodorów (100)	1900—1800—1874
Bednawski	—
Kabel (Warsz.)	—
Pol. Przemysł Naftowy	550—530—540
Kluczewska Fabryka Papieru	350
W. Synd. Roln.	875—1000—850
Tepege	—
Pustelnik	270—410
Sole Potasowe	—
Chmielów	480—500—590
Koncpie	275—250
Przemysł Korkowy	67½—75
Unja	2000

Rzeczy ciekawe.

Rękawy. - Buciki. - Strusie pióra.

Czy tego roku zwycięży rękaw długi, rękaw półdługi, czy też rękaw „żaden"? Jak się zdaje, długi rękaw znajdzie pewną ilość zwolenniczek, a zatryumfuje rękaw „żaden". Jak wszystkie pośredniości rękaw półdługi nie znajdzie wielu obrońców. Moda bransoletek, obręczy ze złota agatu, szyldkretu i emalji utrzyma się w dalszym ciągu. Nic bowiem nie uwydatnia tak efektownie obnażonego ramienia, jak owe różnokolorowe obręcze.

W dziedzinie garderoby nóg wydłużone obuwie utraci już nieco ze swojej tyrańskiej hegemonji. Zdeformowało już ono tyle nóg i spowodowało tyle odcisków, że musi usunąć się na drugi plan. Nie znaczy to bynajmniej byśmy mieli powrócić do bucików o zaokrąglonych noskach, ale wydłużenie przybierze kształt bardziej owalny i stanie się przez to bardziej racjonalne.

Strusie pióra przez jakiś czas zaniedbane, powracają znowu obecnie. Z aksamitnych i jedwabnych kapeluszy zwisać będą olbrzymie pleuresy. Modne będą również gładkie niesryzowane pióra strusie, które czarnym aksamitnym „kloszom" nadawać mają wygląd oryginalny.

* * *

Z ruchu wydawniczego.

Wykłady powszechne Uniwersytetu Poznańskiego. Nakładem księgarn Fiszera i Majewskiego świeżo opuściło prasę ogromnie cenne i niezmiernie pożyteczne wydawnictwo wykładów powszechnych Uniwersytetu Poznańskiego. Wydane dotychczas tomiki zawierają następujące wykłady: książeczka N. 1—2 Dr. St. Dobrzyckiego o Kolędach. N. 3 Fr. Szychlińskiego. Pochodzenie dzisiejszego krajobrazu Polski, N. 4 Majòra St. Marcinka, Wojsko Polskie w dobie powstania w roku 1830—31, N. 5 Dr, Bohdana Zaleskiego, Budowa wszechświata, N. 6 D. A. Gałeckiego, Budowa materii, N. 7 D. A. Korczyńskiego, Synteza organiczna w pracowni chemicznej i w przyrodzie, N. 8 D. W. Friedberga, O wulkanach. — O wartości wszystkich tych wykładów zbytecznem byłoby się rozwodzić. Wystarczy powiedzeć, że wykłady te, wygłaszane w Poznaniu przez pierwszorzędne siły naukowe, odznaczają się szczególną jasnością i przystępnością, więc też każdy może powyższe książeczki brać do ręki bez obawy, że znajdzie tam rzeczy dla siebie za trudne.

A. Krantz. Rachunki dla szkół powszechnych. Podręcznik ze wskazówkami metodycznemi dla nauczycieli, opracowany z uwzględnieniem programu Min. W. R. i O. P. Część IV. Czwarty rok nauki. Wydanie drugie zmienione i rozszerzone. Str. 158.

Ks. Z. Baranowski i Ks. S. Kowalski. Zasady życia chrześcijańskiego. Podręcznik na klasę IV gimnazjalną, dozwolony do użytku w szkołach średnich rozporządzeniem Min. W. R. i O. P. z dnia 10 kwietnia 1923 roku. (Materjał do szkół zawodowych i wyższych klas wydziałowych). Wydanie trzecie poprawione, str. 177.

Ks. Dr. Wacław Kalinowski. Etyka. Podręcznik szkolny dla klas wyższych. Wydanie IV (ponownie zmienione) str. XII/215.

Nowe wydanie tego podręcznika, przyjętego nader pochlebnie przez krytykę, gdyż tak poważne organy jak „Przegląd Powszechny" i „Gazeta Kościelna" wyraziły się o nim z uznaniem — rozejdzie się prawdopodobnie równie szybko, jak poprzednie.

A. Krantz. Zbiór zadań rachunkowych dla szkół powszechnych. Książeczka dla uczniów opracowana z uwzględnieniem programu Min. W. R. i O. P. Część IV. Czwarty rok nauki. Wydanie II zmienione i rozszerzone. Str. 106.

Sprawy społeczno-gospodarcze.

Wystawa w Tarnobrzegu.

W dniach 28, 29. 30 i 31 bm. odbędzie sie w Tarnobrzegu Wystawa rolniczo-handlowo-przemysłowa.

Sprzedażą towarów, oraz odbieraniem zamówień zajmą się wcałości Spółdzielnie miejscowe i „Składnica" oraz „Gleba" przez swój personel sklepowy.

Eksponaty należy wysyłać pod adresem Komitetu Wystawy, lub tychże Spółdzielni, opłatnie do stacji kolejowej Tarnobrzeg, do dnia 26-go bm., natomiast zgłoszenia do obesłania Wystawy do 15-go bm.

IV. Targ Poznański.

Po załatwieniu robót wstępnych przystępuje Miejski Urząd Targu Poznańskiego obecnie do pracy nad realizacją IV Targu Poznańskiego, który ma się odbyć w czasie od 27 kwietnia do 4 maja 1924 r. Zgłoszenia wystawców przyjmuje Urząd począwszy od 1. 10. br. Ze względu na prawidłowość rozmieszczenia eksponatów, pożądane jest jaknajwcześniejsze zgłoszenie się wystawców. Biura Miejskiego Urzędu Targu Poznańskiego mieszczą się we własnym budynku przy Wieży Górnośląskiej obok dworca.

Pokaz przemysłowy w Bydgoszczy.

Celem przyspieszenia otwarcia okręgowego pokazu próbek i wzorów przemysłu polskiego w Bydgoszczy, na skutek inicjatywy podjętej w swoim czasie przez wydział prasy i propagandy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, tutejsza izba przemysłowo-handlowa rozesłała kwestjonarjusz do 100 najpoważniejszych firm w swoim okręgu z zapytaniem, czy i w jaki sposób zamierzają wziąć one udział w pomienionym pokazie. Z nadesłanych odpowiedzi wynika, iż pokaz będzie obficie obesłany, wobec czego izba przemysłowo-handlowa projektuje otwarcie rzeczonego pokazu w pierwszej połowie listopada rb.

Import filmów.

„Przegląd wieczorny" w związku z zapowiedzianym na październik kongresem wszechświatowym kinematograficznym pisze, że skarb polski pobiera rocznie 59 miljardów 640 miljonów z samych tylko opłat cłowych za import filmów do Polski. Z powyższego wynika, że państwo polskie jest poważnie zainteresowane w rozwoju kinematografji w Polsce.

Eksport buraków.

Według zestawień urzędowych wartość tegorocznej produkcji buraków obliczają na 5 miljardów marek. Produkcja cukru przyniesie około 300 tysięcy ton. Ponieważ połowa naszej produkcji zużywana jest na rynku wewnętrznym, główny urząd wywozu i przywozu zastanawia się nad sprawą eksportu drugiej połowy za granicę. Decyzja w tej sprawie ma nastąpić w dniach najbliższych.

Likwidacja departamentu śląskiego.

Ze względów oszczędnościowych zarządzona została likwidacja departamentu śląskiego w Ministerjum Przemysłu i Handlu. Agendy tego departamentu zostały rozdzielone między departamenty przemysłu i handlu w ministerjum.

Zatarg w przemyśle górniczym.

Zatarg między robotnikami przemysłu górniczego a przedsiębiorcami został zażegnany. W nocy z 2 na 3 bm. podpisano umowę w sprawie płac górników na G. Śląsku. Równocześnie podpisano umowę górników w Zagłębiu Dąbrowskiem i Chrzanowskiem. Sprawa zatargu górnośląskiego została rozstrzygnięta przez arbitra z ramienia Ministerjum Przemysłu i Handlu i Ministerjum Pracy.

Hurtownia Spółek Spożywców Poznanin. nagrodzona została na wystawie rolniczo-przemysłowej w Kępnie (Pozn.) najwyższą nagrodą, t. j. państwowym dyplomem ministerjalnym oraz srebrnym medalem w uznaniu doborowej jakości wyrobów wytwarzanych w własnych zapładach przemysłowych Ha-Es-Es.

Drukarnia Pomorska Tow. Akc. Grudziądz.
Redaktor odpowiedzialny L. Sobociński.

W środę, dnia 3 bm. zmarł długoletni członek naszego Towarzystwa ś. p.

Jan Piwowarski

Zmarły należał do tych jednostek swego społeczeństwa, które za czasów pruskich umiały zachować swą godność narodową, w życiu społecznem żywy brał udział, przyczyniając się do podtrzymania ducha narodowego.

Cześć Jego pamięci!

Grudziądz, dnia 3. X. 1923 r.

Towarzystwo Rzemieślników Samodzielnych (dawniej Przemysłowców) w Grudziądzu

Pogrzeb odbędzie się w niedzielę, dnia 7-go bm., o godz. 2-ej po południu z domu żałoby przy ul. Groblowej nr. 50.

Towarzystwo bierze udział w pogrzebie ze sztandarem i wszystkich Członków uprasza się o wzięcie udziału w pogrzebie. Zbiórka przed domem żałoby.

W rejestrze handlowym dział B pod nr. 58 zapisano dziś przy firmie „Bank Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu Oddział Grudziądzki", iż p. Stanisław Kucharski z Poznania jest zastępczym członkiem zarządu i prokurę Wilhelma Lingena i Marji Okoniewskiej skreślono oraz, iż nazwisko prokurenta brzmi Józef Jabłkowski, a nie Jabkowski.

Grudziądz, dnia 26 września 1923 r.

Sąd Powiatowy. 6736

Hurtownia Towarowa
St. Strzyżowski i S-ka.
TORUŃ, ul. Żeglarska 3. Tel. 914.
Domy i magazyny własne. Kupujemy jako i ofiaruj.
cukier, śledzie, mydło, zapałki, ryż i t. d. [6569

»ŻAR« Najlepsze polskie siatki żarowe »ŻAR«

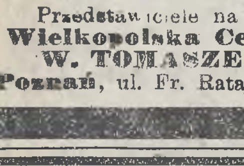
znajdują nabywców w świecie całym, roznosząc sławę polskiego wyrobu.

6609

Przedstawiciele na Polskę Zachodnią:
Wielkopolska Centrala Żarówek
W. TOMASZEWSKI I S-KA
Poznań, ul. Fr. Ratajczaka 36. Tel. nr. 1586

Czego czekacie!!

Pamiętajcie, że wszystko wciąż drożeje, a przecież każdy z was potrzebuje coś z towarów, więc korzystajcie z okazji i nie odkładajcie na później, a zwróćcie się zaraz z piśmiennemi zamówieniami, tylko do składu fabrycznego M. BRYLA, jako najtańszego źródła w Łodzi.

Wysyłam każdemu pocztą za zaliczką

Cały komplet z 15 sztuczek towarów,

to znaczy: 1-ną sztuczkę mocnego towaru na całe męskie ubranie, 1-ną sztuczkę na całą damską suknie, 1-na chusteczkę na głowę, 1-ną sztukę mocnego kolorowego płótna na 2 koszule męskie, 1-ną sztuczkę płótna dobrego na 2 koszule damskie, 2 pary skarpetek zimowych, 2 pary pończoch damskich, 3 chusteczki do nosa i 2 szpulki nici do szycia, wszystko razem tylko za mk. 1,800,000, wyższy gatunek za 2 300,000 i 2,800,000, gatunek extra za 3,300,000 mk.

Zamówienia wraz z zadatkiem w kwocie 100,000 mk. prosimy adresować do składu fabrycznego **M. Bryla, w Łodzi,** ul. Piotrkowska 56, w podwórzu.

UWAGA! Jeżeli towar się nie podoba, przyjmujemy takowy z powrotem i zwracamy pieniądze.
Przyjeżdżających do Łodzi, prosimy o odwiedzenie naszego składu. (6733

Serwisy

stołowe i kawowe
6 i 12-osobowe w wielkim wyborze
poleca po niskich cenach
S. Granke
Grudziądz, Pańska nr. 8
7942] Telefon 468.

Kino-teatr „Apollo"

Jeszcze tylko bardzo krótki czas bajeczne arcydz. film.

Męczennica Miłości

w 11 akt. o nadzwyczajnem napięciu. 6742

Karty honorowe nieważne!!

OSTROMECKO

(dawna Mineralquelle)

słynna woda mineralna, **naturalna** alkaliczna lecznicza stołowa [6734

Powierzę przedstawicielstwo

na Grudziądz dzielnemu, odpowiedzialnemu i solidnemu fachowcy z branży wód mineraln. lub kolonjalnej. Zgłosz.:

Edmund Niedzielski,
Bydgoszcz, Kwiatowa 9.

Cudze chwalicie, swego nie znacie - sami nie wiecie, co posiadacie!

Zęby jak perły przez używanie pasty wody „Osta" proszku
żądać wszędzie, w aptekach i drogerjach.
Chem. Fabr. „Rowa" T. z o. p. Tczew - Pomorze.

Kupujemy wszelkie

SZMATY

Wielkopolska Papiernia
Tow. Akc.
Bydgoszcz - Gdańska 19, Tel. 1149
6724

Nad „Sapon, niema nic lepszego do prania. Pani sama przekona się o wszelkich zaletach tego środka, gdy użyje go raz do prania bielizny. „Sapon" z marką ochronną „koszulką" łatwiej brud rozpuszcza niż mydło, pranie mniej kosztuje, a bielizna się nie niszczy i ma śnieżnobiały wygląd. „Sapon" z marką ochronną „koszulką" jest do nabycia w każdym składzie.
WYROBCHEM
FABRYKI
„ERGASTA"
C. NAGÓRSKI,
STAROGARD
(POMORZE)

Baczność! Baczność

Każdą większą i mniejszą ilość

żelaza

każdego rodzaju jako i
szyny, żelazo lane i kute, metale, szmaty, papier i szkło kupuje i płaci ceny najwyższe.

KABATEK, Grudziądz
3312 Plac 23 Stycznia. Telefon 92.

Naprawy
motorów elektrycznych dynamo-maszyn

64a] wykonują
K. Gaertig i Sp. T. z o. p. Poznań
Oddział Pracowni Elektromechanicznych
ul. Półwiejska 35 Telefon 3584

Nie sprzedawajcie!! żelaza!!
nie przekonawszy się wpierw, że najwyższe ceny płaci [7536
A. Cafft, Koszarowa 5/9.
Telefon 506.

„Wisła" Wzajemne Tow. Ogn.
poszukuje
akwizytorów
na prowizję i ewtl. miesięczne wynagrodzenie.
Zgłoszenie: ul Mickiewicza 21 parter. [8001

Poszukuję od 15. 10. lub 1. 11. 23 r.

Prokurenta zbożowca

(zastępcy szefa)

Rutynowani i dzielni panowie z dłuższą praktyką zechcą nadesłać szczegółowe zgłoszenia.

TADEUSZ RADOMSKI
Dom Rolniczo-handlowy.

Skład broni i amunicji
Hipolit Pinowski
Grudziądz, Groblowa 56/58.
poleca
nową broń i amunicję wszelką pierwszorzędnych fabryk, po cenach konkurencyjnych.

BANK LUDOWY

Sp. z odpowiedzialn. nieogran.
Założony w roku 1890.
GRUDZIĄDZ, ul. Józ. Wybickiego 21.
Załatwia zlecenia bankowe,
Przyjmuje wkładki i oszczędn. 31A
i oprocentowuje wedł. umowy
Zakupuje waluty zagraniczne, złote, srebrne i papierowe.
Udziela pożyczki
na zastaw przedm. złotych i srebrnych

Sprzedaże

Na sprzedaż:
szafa do rzeczy sosn. poler., stół, łóżko i 2 krzesła oraz koza z mlekiem i 15 ctr. siana oddam tanio
Dworcowa 8 part.

FUZJĘ
w dobrym stanie sprzed.
Zamkowa nr. 57, I p. pr.

Tanio do sprzedania:
płaszcz damski zimowy kapelusz damski,
filcowy, czarny.
Gdzie? wskaże eksped. „Głosu Pomorskiego".

SZEZLONG
na sprzedaż. [8014
Borzechowski, Bracka 7
I piętro.

DOM

bez długu hipotecznego tanio do sprzedania.
Kolanowski
Forteczna 12a.
8806

Skład

do nabycia. Wiadom. ul. Zamkowa Nr. 2. 7982

DOM
z sklep. kol. i śpichrzem nadający się do różn. przedsiębiorst. w śród. miasta położ. od zaraz do sprzedania. [8007
Szczypiński
ul. Kościelna Nr. 23.

Amerykański
gramofon
okazyjnie do sprzedania Toruńska 5, I p. [8016

Palto zimowe dobre na sprz.
Poniatowskiego 6 II. p. l

2 łóżka
z matr. na sprzedaż
Rybacka 46. III p.

Kupna

KUPIĘ
żelazny piec kuchenny
(6730)
P. Marschler
Pl. 23 Stycznia nr. 18.

Cebulę
i kminek
kupuje 6739
Edwin Hauser
Tczew, Tel. 26.

Mieszkania

Zamienię
mieszkanie
7 pokojowe
w Toruniu na Bydgoskiej na takie mieszkanie lub mniejsze w Grudziądzu.
Łaskawe zgłoszenia do dowództwa 18 pułku ułanów Grudziądz, Cytadela. 8004

Mieszkanie 4 pokojowe
zamienię
na 4—5 pokojowe w śródmieściu za wysokiem odstępnem. [8002
Łask. zgł. ul. Wiślana 7 parter na l. SOPOĆKO.

Posady

Wyższy szwajcar
poszukuje od zaraz **posady** [6737
Failński, Działdowo
ul. Średnia 16.

CHŁOPIEC
star. uczciwy potrzeb. do skład. papieru Toruńska 26.

Samodzielna
książkowa
potrzebna zaraz na dobrych warunkach do biura handlowego. Zgłoszenia piśmiennie lub osobiście od 1 do 4 Lipowa nr 19. II piętro. [8003

Potrzebna
kucharka
do restauracji, najchęt. z praktyką w lepszych restauracjach 6722
Czaplicki
ul. Chełmińska nr. 26.

Potrzebna
od zaraz dobra
kucharka
i pokojówka
Zgłoszenia z odpisem świadectw przesyłać listownie, adres: [6738
majątek Żalno
przez Tucholę.

Zguby

Zaginął portfel wraz z legitymacją urzędniczą oraz ważnemi dokumentami w pociągu Jabłonowo—Toruń na nazwisko Bartłomiej Woźniak zamieszkały w Groszowie pow. Kępno (Wielkopolska). Uczciwego znalazcę uprasza się o zwrot takowych dokumentów. Ostrzegam przed nadużyciem. [8005

Zginął pies (jamnik) czarny, podpalany, wabi się „Rex" Ostrzegam przed kupnem, oraz proszę o uwiadomienie mnie w razie odnalezienia za wynagrodzeniem. [8008
Por. Szczepański
3 pułk W. Ł.

Różne

Ważne dla handlujących!

Wolne dwa miejsca w Hali „Jarmark Chrześcijański" [8011
Reflektanci mogą się zgłosić
ul. Groblowa 3.

Z powodu śmierci do nabycia 40 mórg przy Grudziądzu lub na 8000
zamianę
do 20 mórg
Mahlke, Małe Tarpno nr. 42 przy Grudziądzu.

PRACE
malarskie
wszelkiego rodzaju wykonuje pierwsz.
„Malarnia Zdobnicza"
Groblowa 26 (obok kina)

Krawcowa
szyje płaszcze kostjumy i suknie wieczorowe gustownie i tanio.
Koszarowa 20
w pod. I p. l. oficyna.

Węgiel
Torf, Drzewo
Naftę
Oleje, Smary
poleca najtaniej
DOM HANDLOWY
Bracia Rosińscy
Grudziądz,
Trynkowa nr. 8a
tel. 81. [6673

WAPNO
rozgrzewa ziemię, wpływa na roślinność, poprawia oraz podnosi jakość i ilość ziarna, wydaje mocną i długą słomę.
WAPNO
wzbogaca ojców i synów.
WAPNO
dostarczamy natychmiast w każdej ilości. (5420
Bracia Schlieper
Hurtownia materj. budowl.
Tel. 306 Bydgoszcz Tel. 361

Ochrania oczy

polecają
Wielkopolska Centrala Żarówek
W. Tomaszewski i Ska
Poznań, 6581
Fr. Ratajczaka 36,
Tel. 1586. Tel. 1586.

Karty
od- i zameldowania dla Hoteli
poleca
Drukarnia Pomorska,
Grudziądz, Groblowa 27/29